ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 68ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, 1932. Ἀριθ. 1.

Ὁ Συντάκτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» εὔχεται εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας εὐτυχὲς τὸ Νέον Ἔτος 1932.

1932

Τὸ νέον ἔτος 1932 προβάλλει ἀπειλητικὸν τόσον διὰ τὰ ἔθνη, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἄτομα. Εὑρισκόμεθα ἀντιμέτωποι πρὸς κατάστασιν πρωτοφανοῦς σοβαρότητος, ἴσως μεγαλειτέρας τῆς τραγικῆς φρίκης τῶν ἐτῶν τοῦ πολέμου, τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ ἀποτέλεσμα. Οὐδέποτε ὅσον σήμερον ἔγεινεν ἀντιληπτὸς εἰς πᾶσαν τάξιν ὁ οἰκονομικὸς καὶ δημοσιονομικὸς ἀντίκτυπος τῆς παγκοσμίου ἐκείνης συρράξεως. Οὐδέποτε προέβαλε τὸ μέλλον τόσον ἄδηλον καὶ ζοφερὸν διὰ τὰ ἔθνη τὰ στενάζοντα ὑπὸ τὸ φορτίον, τὸ ὁποῖον ἐπέβαλεν ὁ πόλεμος ἐπὶ τοὺς ὤμους των. Ἡ ἀβεβαιότης, τὸ ἄγνωστον τοῦ μέλλοντος συσφίγγει σήμερον τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, διότι ἀπ᾽ αὐτὸ κρέμανται αἱ τύχαι τῶν λαῶν, ἡ ὕπαρξίς των ἡ ἐθνική. Ἡ ἀναρχία ἀπειλεῖ ὄχι μόνον τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν ὑπόστασιν τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς καὶ τοὺς ἱερωτάτους αὐτῆς θεσμούς.

Ἡ διὰ Συμφωνιῶν καὶ Συνδιασκέψεων αἰσία λύσις τοῦ παγκοσμίου προβλήματος, δυστυχῶς, ὡς εἴδομεν, δύναται νὰ ματαιωθῇ διὰ τῆς ἰδιοτελοῦς ἐπιμονῆς μιᾶς καὶ μόνης μονάδος τῆς διεθνοῦς οἰκογενείας, ἥτις ἀρκεῖ διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν πλάστιγγα τῆς διεθνοῦς ἁρμονίας καὶ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης. Τοῦτο ἀναλογιζόμενοι οἱ ὀρθῶς κρίνοντες τὰς πιθανὰς ἐκβάσεις τῶν γεγονότων, ἐπείσθησαν ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπινον μέτρον, ὅσον καὶ ἂν ἦναι συνετὸν καὶ δίκαιον, εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον. Ἐφέτος δὲ ἀκούεται, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κοινοβούλια τῶν ἐθνῶν, ἡ δήλωσις ὅτι μόνον ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δύναται νὰ ὁδηγήσῃ ἄρχοντάς τε καὶ λαοὺς εἰς αἴσιον καὶ μόνιμον τέλος.

Τὸν καταμερισμὸν τῶν εὐθυνῶν τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς οἰκονομικῶν ὑποχρεώσεων εἶναι ἄσκοπον πλέον νὰ ζητῇ κανείς. Ἤδη δρέπομεν τοὺς πικροὺς καρποὺς τῆς δοξομανίας τινῶν, τοὺς ὁποίους δὲν ἠδυνήθη νὰ προ-

λάβῃ ὁ Χριστιανικὸς ἄμβων, ὁ Χριστιανικὸς κλῆρος, ὁλόκληρον τὸ διεθνὲς Χριστεπώνυμον πλήρωμα, ἐγειρόμενον ὡς ἓν ἄτομον καὶ καταγγέλλον τὸν πόλεμον. Σήμερον ὅμως, ὁπότε ἐφάνη ἡ ἀστάθεια τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφάσεων ὁσάκις προσκρούουν πρὸς τὸ συμφέρον, ἄρχοντες καὶ πολῖται στρέφουν ἐναγωνίως τὰ βλέμματά των πρὸς τὴν ***ὑπερκόσμιον σωτηρίαν*** — πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος — τὰ μόνα δυνάμενα νὰ ἀναχαιτίσουν τὸ ρεῦμα τῆς ἐπαπειλουμένης καταστροφῆς, καὶ ὑποδεικνύουν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐθνῶν, οἵτινες προσεχῶς θὰ συνέλθουν εἰς τὰς δύο κρισίμους Συνδιασκέψεις, ***σύνεσιν*** καὶ ***ἀνιδιοτέλειαν,*** εἰς δὲ τοὺς λαοὺς τὴν συναίσθησιν τῆς ***ἀδελφότητος,*** μετὰ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπορρεουσῶν ὑποχρεώσεων ἑκάστου ἀνθρώπου.

Τέρμα καὶ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἀμφοτέρων τῶν Συνδιασκέψεων εἶναι ἡ ***εὐημερία τῶν λαῶν*** καὶ ἡ ***παγκόσμιος εἰρήνη.*** Ἐλέχθη ὑπὸ διακεκριμένου Ἄγγλου πολιτευτοῦ, ὅτι ***θὰ ἀφοπλισθῇ ὁ κόσμος, ἂν τὸ θελήσουν οἱ λαοί.*** Ἀλλὰ θὰ τὸ θελήσουν; Καὶ πῶς θὰ ἐκδηλωθῇ ἡ θέλησις αὕτη; Ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ λάβουν οἱ λαοὶ ἀποφάσεις τοιαύτας, ἂν δὲν ἐννοήσουν ὅλην τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος; Ἐδῶ χωρεῖ τὸ ἔργον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ὡς συνόλου καὶ τῶν Χριστιανῶν ὡς ἀτόμων, διὰ τοῦ ἄμβωνος, διὰ τῶν δημοσίων διαλέξεων, διὰ τοῦ τύπου καὶ διὰ τῶν ἀτομικῶν συζητήσεων. Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τεθοῦν δραστηρίως εἰς ἐνέργειαν, ἐὰν θέλωμεν νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

ΕΠΙ ΤΩ ΝΕΩ ΕΤΕΙ

«Τίς λοιπὸν εἶναι ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δοῦλος;... Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον, ὅταν ἔλθῃ ὁ κύριος αὐτοῦ, θέλει εὑρεῖ πράττοντα οὕτως». (Ματθ. κδ΄. 45-51).

Μία ἀπὸ τὰς ἐκτενεῖς ὁμιλίας τοῦ Κυρίου εἶναι καὶ ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰ κεφάλαια κδ΄. τοῦ Ματθαίου, ιγ΄. τοῦ Μάρκου καὶ κα΄. τοῦ Λουκᾶ. Ἡ ὁμιλία αὕτη προεκλήθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, οἵτινες ἀναφερόμενοι προφανῶς εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου περὶ τῶν ὡραίων καὶ πολυτελῶν οἰκοδομῶν τοῦ ναοῦ καὶ τῶν πολυστύλων στοῶν τοῦ εὐρυτάτου περιβόλου του, ὅτι ἐξ αὐτῶν δὲν ἔμελλε νὰ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθου, ἀλλὰ πάντα θὰ κατεκρημνίζοντο, καὶ συνδυάζοντες τὴν πρόρρησίν του ταύτην μὲ τὰς συχνὰς νύξεις αὐτοῦ περὶ μελλούσης τινὸς ἐνδόξου αὐτοῦ παρουσίας, ἠρώτησαν αὐτὸν τρία τινά: 1) Πότε ταῦτα ἔμελλον νὰ γείνωσι· 2) Τί τὸ σημεῖον τῆς παρουσίας αὐτοῦ· καὶ 3) Τί τὸ σημεῖον τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἐρωτήσεις ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπεκρίθη οὐχὶ λεπτομερῶς καὶ κατὰ σειράν, ἀλλὰ συνοπτικῶς καὶ ἀναμίξ, μετὰ παραβολικῶν τινων ἐκφράσεων, ὥστε, ἐνῷ τὰ ἀμέσως ἀναγόμενα εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶναι δι᾽ ἡμᾶς σαφῆ, ἐπειδὴ ἐξετελέσθησαν ἤδη καὶ γνωρίζομεν λεπτομερείας ἐκ τῆς Ἱστορίας, τὰ ἀναφερόμενα

εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν καὶ τὴν «συντέλειαν τοῦ αἰῶνος» παραμένουσιν εἰσέτι ὡς προφητικά, ἀναφερόμενα εἰς τὸ μέλλον, εἰ καὶ μέρη αὐτῶν φαίνονται ὡς ἐκτελούμενα ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι εἴς τινας εὐχάριστος ἐνασχόλησις ἡ προσπάθεια καθορισμοῦ λεπτομερειῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προφητικῶν τούτων λόγων καὶ δὴ εἰς ἀνεύρεσιν τῆς χρονολογίας, καθ᾽ ἣν θὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ὑπόσχεσις τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ, εἶναι πράγματι ἐπιζήμιος ἀνάμιξις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ καὶ παράβασις τῆς ῥητῆς αὐτοῦ ἀπαγορεύσεως: «δὲν ἀνήκει εἰς ἐσᾶς νὰ γνωρίζητε τοὺς χρόνους ἢ τοὺς καιρούς, τοὺς ὁποίους ὁ Πατὴρ ἔθεσεν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ» (Πράξ. α΄. 8). Εἶναι οὐ μόνον αὐθάδης ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος ἐνασχόλησις νὰ ζητῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποσπάσῃ τὰ μυστικὰ τοῦ οὐρανίου Πατρός· ἀλλ᾽ εἶναι ἐξ ἄλλου καὶ ἔνοχος περιφρόνησις πρὸς τὰς ἐπανειλημμένας διακηρύξεις καὶ διαβεβαιώσεις τοῦ Χριστοῦ, ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὅτι ἔρχεται ταχέως, ὅταν ὁ Χριστιανὸς σκέπτηται καὶ ἐνεργῇ ὡς ἐὰν δὲν θὰ ἤρχετο ὁ Κύριος αὐτοῦ, διὰ τὸν παράδοξον λόγον ὅτι δὲν ἦλθε μέχρι τοῦδε! Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ φαίνονται ὡς νὰ ἀνέμενον τὴν ἔλευσίν Του ματαίως· ἀλλὰ πράγματι δὲν ἔπραττον ἄλλο εἰμὴ ὅ,τι παρηγγέλθησαν: νὰ ὦσι δηλ. ἕτοιμοι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ ὥραν διὰ τὸ μέγα τοῦτο γεγονός. Ὅτι δὲν ἦλθε μέχρι σήμερον δὲν σημαίνει ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ ποτέ! ἡ δὲ διαβεβαίωσίς του ὅτι ἔρχεται «ταχέως» δηλοῖ ὅτι σήμερον εἶναι ἐγγύτερον εἰς ἡμᾶς ἡ ἔλευσίς Του (Ρωμ. ιγ΄. 11). Ἐὰν δὲ οἱ Χριστιανοὶ ἔζων ὑπὸ τὸ φῶς τῆς τοιαύτης προσδοκίας, ἡ ζωὴ αὐτῶν θὰ ἦτο ἀληθῶς πολὺ συμφωνοτέρα πρὸς τὴν οὐράνιον αὐτῶν κλῆσιν καὶ πολὺ πλουσιωτέρα εἰς καρποὺς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς καὶ ἁγίας διαγωγῆς. Ὑπάρχει δὲ λόγος σπουδαῖος ὅτι δὲν ἦλθεν ἀκόμη· καὶ τὸν λόγον ἐξηγεῖ ὁ ἀπόστολος Πέτρος (Β΄ γ΄. 3—9), προλέγων ὅτι θὰ ἤρχετο ἐποχὴ καθ᾽ ἣν ὁ κόσμος θὰ ἐνέπαιζε τὴν ἰδέαν τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἐξετελέσθη ἐπὶ αἰῶνας ἤδη ἡ ἐν λόγῳ ὑπόσχεσις, ἀλλ᾽ ἐπιφέρων τὴν ἐξήγησιν ὅτι ἡ ἀναβολὴ εἶναι ζήτημα μακροθυμίας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ψυχῶν.

Διὰ τὸν Εὐαγγελικὸν Χριστιανὸν εἶναι σπουδαιότατον νὰ ἐνθυμῆται ὄχι μόνον ὅτι ὁ Κύριός του ἔρχετοι, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ ἔλευσίς του θὰ περιλαμβάνῃ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν, ἤτοι, φανέρωσιν τοῦ βίου ἑκάστου ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀμοιβῆς αὐτοῦ. Ἐπανειλημμένως εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· διότι ὁ ἀληθῶς μετανοήσας καὶ εἰς Χριστὸν πιστεύσας συνεχωρήθη μὲν καὶ ἐνεδύθη τὴν ἄμωμον τοῦ Χριστοῦ δικαιοσύνην, δι᾽ ἧς κατέστη δυνατὴ ἡ συμφιλίωσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἁγίου καὶ Δικαίου Θεοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὸ γεγονὸς τῆς συμφιλιώσεως ἤρχισεν ἡ εὐθύνη τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς οὐρανίου ταύτης δωρεᾶς· καὶ τοῦτο ἐπεξηγεῖ ὁ ἀπόστολος, λέγων ὅτι «πρέπει πάντες νὰ φανερωθῶμεν («φανερωθῆναι δεῖ») ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀνταμειφθῇ ἕκαστος κατὰ τὰ πεπραγμένα διὰ τοῦ σώματος, καθ᾽ ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακὸν» (Κορ. Β΄ ε΄. 10).

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὁ Κύριος ἡμῶν καταλήγει τὴν ἐπὶ τοῦ

Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν προφητικὴν ὁμιλίαν του μὲ τοὺς λόγους: «Τίς λοιπὸν εἶναι ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δοῦλος, τὸν ὁποῖον ὁ κύριος αὐτοῦ κατέστησεν ἐπὶ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ διὰ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον, ὅταν ἔλθῃ ὁ κύριος αὐτοῦ, θέλει εὕρεῖ πράττοντα οὕτως», κτλ. Διὰ τῶν λόγων τούτων μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι πάντες οἱ Χριστιανοὶ εἴμεθα δοῦλοί του, καὶ ὅτι ὡς τοιοῦτοι ἔχομεν ὑψηλὴν εὐθύνην ἐνώπιόν του, καὶ τὸ συμφέρον ἡμῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἔχωμεν τοὺς δύο τούτους χαρακτῆρας: νὰ εἴμεθα ***πιστοὶ*** καὶ ***φρόνιμοι.***

α΄) ***Πιστοὶ*** εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ἐπιβαλλομένας ἐκ τῶν διαφόρων ἡμῶν σχέσεων. Πιστοὶ εἰς τὸν ἐξαγοράσαντα ἡμᾶς διὰ τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ αἵματος· μὴ αἰσχυνόμενοι νὰ εἴμεθα γνωστοὶ ὡς πιστεύοντες εἰς αὐτόν, ἀλλ᾽ εὐχαρίστως ὁμολογοῦντες αὐτὸν ὡς Κύριον ἡμῶν καὶ Σωτῆρα καὶ μέγιστον Εὐεργέτην. Πιστοὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν Γραφῶν καὶ τὴν συμμόρφωσιν ἡμῶν πρὸς τὰς ἐν αὐταῖς ὁδηγίας. Πιστοὶ εἰς τὴν ἁγίαν ζωήν, εἰς τὴν ὁποίαν καλούμεθα διὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Πιστοὶ εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα ἡμῶν—τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα καὶ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς· τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους· τῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀλλήλους· τῶν διδασκόντων πρὸς τοὺς διδασκομένους καὶ τῶν διδασκομένων πρὸς τοὺς διδάσκοντας· τῶν προϊσταμένων πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τῶν ὑπαλλήλων πρὸς τοὺς προϊσταμένους. Πιστοὶ εἰς πᾶν ἔργον τοῦ ἐπαγγέλματος ἡμῶν, ἐργαζόμενοι αὐτὸ «ἐκ ψυχῆς». Πιστοὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ, μὴ ἀνεχόμενοι μηδὲ τὴν ἰδέαν τῆς ὑποχωρήσεως. Πιστοὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου, μὴ δεχόμενοι συμβιβασμὸν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἀληθείας. Πιστοὶ καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐξευτελισμοῦ, εἰς ὃν πολλάκις ὁ τετυφλωμένος κόσμος ὑπέβαλε τοὺς καλλιτέρους αὐτοῦ ἐργάτας καὶ ὑπηρέτας. Ὅτε ὁ Ἰωάννης Οὔσσιος, εἷς τῶν πρὸ τοῦ Λουθήρου ἀναμορφωτῶν, καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ Συνόδου τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον, ἤχθη πρὸ τῆς ἑτοιμασθείσης πυρᾶς, ὁ δὲ προϊστάμενος τῆς ἀπεχθοῦς ἐκείνης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἐπίσκοπος τῷ ἔτεινε χάρτινον διάδημα μὲ ἐζωγραφημένους ἐπ᾽ αὐτοῦ διαβόλους καὶ τῷ εἶπε: «Φόρεσον τοῦτο, διότι σοὶ ἀνήκει, καὶ δι᾽ αὐτοῦ παραδίδω τὴν ψυχήν σου εἰς τὸν διάβολον», ἐκεῖνος ἔτεινε τὴν χεῖρα καὶ λαβὼν τὸ διάδημα εἶπεν: «Ὁ Κύριός μου ἐφόρεσε στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, καὶ αἱ ἄκανθαι ἐπλήγωσαν τὴν ἁγίαν του κεφαλήν· τὸ διάδημα τουτο εἶναι ἐλαφρὸν καὶ ἀβλαβές· εὐχαρίστως τὸ λαμβάνω. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ψυχήν μου»—καὶ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶπεν— «εἰς Σέ, Κύριε, παραδίδω τὸ πνεῦμά μου». Ἀφοῦ δὲ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σωροῦ τῶν ξύλων καὶ ἐδέθη πρὸς τὸν πάσσαλον, πρὶν ἢ τεθῇ τὸ πῦρ, προσελθὼν ὁ ἡγεμὼν τῆς Βαυαρίας εἶπεν εἰς αὐτόν: «Σοὶ προσφέρεται ἡ τελευταία εὐκαιρία· ἀπαρνήθητι τὰς πλάνας σου καὶ ὁμολόγησον μετάνοιαν, ἵνα σωθῇ ἡ ζωή σου», αὐτὸς ἀπεκρίθη: «τὴν ἀλήθειαν ἐκήρυξα, καὶ αὐτὴν ἤδη θὰ σφραγίσω μὲ τὸ αἷμά μου». Μέχρις ἐξευτελισμοῦ καὶ μέχρι μαρτυρίου ἐκτείνεται ὁ χαρακτὴρ οὗτος τῆς πιστότητος. «Γίνου πιστὸς μέχρι θανάτου» (Ἀπ. β΄. 10).

β΄) ***Φρόνιμοι*** εἰς πᾶσαν ἡμῶν τὴν στάσιν καὶ τὴν συμπεριφοράν. Ταπεινούμενοι. Μὴ φιλοξενοῦντες ἐξωγκωμένας ἰδέας περὶ τοῦ ἀτόμου ἡμῶν. Μὴ ἔχοντες

ἀπαιτήσεις νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἄλλοι τὴν ἀξίαν ἡμῶν, ὡς εἰ εἴχομεν ἐξ ἰδίων τοιαύτην· διότι λέγει ἡ Γραφή, «Τί ἔχεις, τὸ ὁποῖον δὲν ἔλαβες; ἐὰν δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;» (Κορ. Α΄. δ΄. 7). Φρόνιμοι ἐν τῇ ἐρεύνῃ καὶ ἀποδοχῇ τῆς ἀληθείας· οὐχὶ ἐπιπόλαιοι, μονόπλευροι ἢ ἰσχυρογνώμονες. Φρόνιμοι ἐν τῇ χρήσει τῶν εὐκαιριῶν, ἃς μᾶς παρέχει ἡ παροῦσα ζωή, ἐνθυμούμενοι ὅτι μόνον ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἔχομεν τὸ πολύτιμον καὶ ὅλως μοναδικὸν προνόμιον νὰ ὑπηρετήσωμεν τὸν Κύριόν μας ἐν μέσῳ δυσκολιῶν. Φρόνιμοι εἰς τοὺς λόγους καὶ τὴν στάσιν ἡμῶν πρὸς τοὺς ἄλλους, ὥστε ἐκ μέρους ἡμῶν νὰ προλαμβάνηται πᾶσα ἀφορμὴ παρεξηγήσεως. Φρόνιμοι ἀπέναντι τῶν δελεασμάτων καὶ ἀνοησιῶν τοῦ διεφθαρμένου καὶ πεπλανημένου κόσμου ('Ιούδ. 22, 23).

Πιστοὶ καὶ φρόνιμοι. Ἂς λάβωμεν τὰς δύο ταύτας λέξεις ὡς τὸ σύνθημα τῆς ζωῆς ἡμῶν κατὰ τὸ νέον τοῦτο ἔτος. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ θὰ φυλαχθῶμεν ἀπὸ πολλῶν σφαλμάτων καὶ ἀνοησιῶν, καὶ εἰς ἄλλους θὰ καταστῶμεν εὐλογία διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Μὴ λησμονῶμεν δὲ τὴν ὑπόσχεσιν Αὐτοῦ ὅτι ἔρχεται ταχέως, καὶ πρὸς Αὐτὸν ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον ('Εφ. δ΄. 13).

Ξ. Π. Μόσχου.

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΙΣ

«Βεβαίως θέλω σὲ ἀγαθοποιήσει».
(Γεν. λβ΄. 12).

Ἡ ἀρχὴ παντὸς νέου ἔτους εἶναι μία ἀφορμή, ἀφ᾽ ἑνὸς πρὸς ἐπισκόπησιν τοῦ παρελθόντος, ἀφ᾽ ἑτέρου πρὸς ἐνατένισιν πρὸς τὸ μέλλον. ***Ἀνάμνησις*** καὶ ***πρόβλεψις*** ἢ ***προσδοκία***—τὰ δύο ταῦτα συνδέονται στενῶς, ἀλληλοχρωματιζόμενα καὶ ἀμοιβαίως τροφοδοτούμενα.

Τί ὑπάρχει ἐπιβλαβέστερον τῶν ***ἀναμνήσεων,*** ὅταν αὗται μόνον τὰ θλιβερὰ τοῦ βίου φέρουν ἐνώπιόν μας; Εἶναι ὡς δεσμὰ μολύβδινα, ἐμποδίζοντα τὴν ψυχὴν νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ λαμπρύνῃ μόνον ἡ πίστις εἰς τὰς θείας ὑποσχέσεις. Τὸ μέλλον ἀποκρύπτεται διὰ παραπετάσματος πυκνοῦ, ἀλλὰ διὰ τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τὸν Κύριον ἀνασύρεται μία ἄκρα αὐτοῦ τόσον μόνον, ὥστε νὰ φανῇ τὸ φῶς τῆς μελλούσης ζωῆς, τὸ φέρον εἰρήνην εἰς τὴν ψυχήν, τὸ καθησυχάζον τοὺς δισταγμοὺς καὶ τοὺς φόβους καὶ ἐμπνέον θάρρος καὶ δύναμιν διὰ τὰ καθήκοντα τῆς παρούσης ζωῆς. Ὅσοι ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀποκομίζουν τὴν ἀνάμνησιν τῶν σφαλμάτων, τῶν ἀποτυχιῶν καὶ τῶν πικριῶν τῆς ζωῆς, ἀναξέουν πληγὰς ἄνευ καμμιᾶς ὠφελείας ἢ παρηγορίας· παραλύουν πᾶσαν αὐτῶν ἐνέργειαν καὶ ὑποκύπτουν εἰς τὸ βάρος τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ τῆς δυσθυμίας, ἥτις καὶ εἰς χείρονα πολλάκις ὁδηγεῖ τὸν ἀπηλπισμένον ἄνθρωπον.

Ὅλως διάφορος πρέπει νὰ ἦναι ἡ στάσις τοῦ Χριστιανοῦ. Στρέφει θαρραλέως τὸ βλέμμα πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ζητεῖ νὰ ἴδῃ ποῦ ἔσφαλεν, εἰς τί ἐστάθη ἐλλιπὴς — ποῦ παρεστράτησε τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ — διατί τοσάκις περιεφρόνησε τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, μὴ σταθμίσας εἰλικρινῶς τὰς πράξεις του μὲ τὸν Θεῖον

κανόνα, καὶ τίνι δικαιώματι ὑπῆρξε κριτὴς αὐστηρὸς τοῦ ἀδελφοῦ του, τυφλὸς δὲ πρὸς τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ ἐλλείψεις. Μόνον ὅταν κανεὶς μὲ εἰλικρίνειαν ἐξερευνήση τὰ μύχια τῆς καρδίας του καὶ ἀναζητήση τὰ κρύφια ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα ὑπηγόρευσαν τὰς πράξεις του καὶ τοὺς λόγους του, ταπεινῶς δὲ ὁμολογήση τὴν ἐνοχὴν καὶ τὰς ἀτελείας του, δύναται νὰ ἀποβῇ ὠφέλιμος καὶ σωτήριος ἡ ἀνασκόπησις τοῦ παρελθόντος· διότι τότε καὶ μόνον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλπίση νὰ λάβη τὴν παρηγορίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν τούτου ἐνίσχυσιν τῶν προσπαθειῶν του πρὸς πραγματοποίησιν τῶν καθηκόντων τῆς παρούσης ζωῆς, νὰ ἀποβλέψη δὲ μετὰ ἐλπίδος πρὸς τὸ πέραν τοῦ τάφου μέλλον.

Πόσον εἶναι σκοτεινὸν τὸ μέλλον, πόσον ἀποκαρδιωτικαὶ αἱ σκέψεις, τὰς ὁποίας προκαλεῖ τὸ θέαμα τοῦ εὐμεταβλήτου καὶ ἀσταθοῦς ὅλων τῶν πραγμάτων, ὄχι μόνον τῆς ὑλικῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀΰλων — μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ ἡ φιλία, ἡ τόσον εὐκόλως ἀλλοιουμένη καὶ ἐξαφανιζομένη! Πόσον δὲ εἶναι μακάριοι οἱ διαβλέποντες εἰς ὅλους τοὺς περισπασμοὺς τοῦ βίου τὴν πατρικὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὡς πατὴρ φιλόστοργος «ὃν ἀγαπᾷ παιδεύει!»

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους εἶναι ὡς ἐκ τούτου καταλληλοτάτη στιγμὴ καὶ σταθμὸς ἐνδεδειγμένος, ὅπως οἱ ὁδοιποροῦντες πρὸς τὸ τέρμα τῆς ἐπιγείου δοκιμασίας, ἀνασκοπήσουν τὸ παρελθὸν καὶ ἐρευνήσουν τὸ μέλλον ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ᾽ οὔτε τὸ παρελθὸν οὔτε τὸ μέλλον ἀποτελεῖ τὴν ἐπείγουσαν καὶ διαρκεῖ φροντίδα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ***παρόν,*** ἤτοι τὸ καθῆκον τῆς παρούσης ὥρας, ἡ παροῦσα ὑποχρέωσις καὶ ἀνάγκη, εἶναι ἐκεῖνο, πρὸς τὴν τελειοτάτην πραγματοποίησιν τοῦ ὁποίου συντελεῖ ἡ πρέπουσα χρησιμοποίησις τῆς ἐρεύνης τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐὰν ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀρυώμεθα νουθεσίαν ὡς πρὸς τὴν διαγωγήν μας, ἐὰν ἐκ τοῦ μέλλοντος λάβωμεν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πίστεως καὶ τὴν παρηγορίαν, θὰ δυνηθῶμεν ἀφόβως καὶ ἀποτελεσματικῶς νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰς δυσκολίας τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἀναγνωρίζοντες τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὰ πλήγματα, τὰ ὁποῖα οἱ κατὰ κόσμον φρονοῦντες ὀνομάζουν ***τύχην.***

Ἂς ἀρχίσωμεν λοιπὸν τὸ νέον ἔτος, ἐν πρώτοις ὁλοψύχως ***ἀφιεροῦντες ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τὸν Κύριον,*** ὑποτάσσοντες τὴν ἰδίαν ἡμῶν θέλησιν εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ, πεποιθότες ὅτι μόνον ἐφ᾽ ὅσον ἦναι τελειοτέρα ἡ παραχώρησις αὕτη, θέλομεν εἶσθαι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, τῆς ἐμφωλευούσης ἐν ἡμῖν.

Ἡ ἀφιέρωσις αὕτη ***ἡ ἀτομικὴ*** πρέπει διὰ τὸν οἰκογενειάρχην νὰ ἦναι καὶ ***οἰκογενειακή.*** Ἡ ἡμέρα νὰ ἀρχίζῃ διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ λατρείας. Ἡ οἰκογενειακὴ προσευχὴ εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς οἰκογενείας. Οἰκογένεια ἄνευ προσευχῆς εἶναι οἰκία ἄνευ στέγης. Ὁ οἰκογενειακὸς βωμὸς εἶναι τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναπέμπονται αἱ εὐπρόσδεκτοι προσευχαί, τῶν ὁποίων ἡ πραγματοποίησις οὐδέποτε λείπει. Ἂς ἦναι τὸ σύνθημα ἑκάστης Χριστιανικῆς οἰκογενείας τὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ: «Ἐγὼ δὲ καὶ ὁ οἶκός μου θέλομεν λατρεύει τὸν Κύριον» (Ἰησ. Ναυῆ λδ΄. 15).

Ἂς ἀρχίσωμεν τὸ νέον ἔτος μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ χρησιμοποιήσωμεν ὅλας μας τὰς δυνάμεις καὶ ὅλα τὰ τάλαντα, τὰ ὁποῖα τυχὸν μᾶς ἐχάρισεν ὁ Θεός, ***πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὁμοίων μας καὶ πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ,***

τὸ ὁποῖον ἀνάξίως πάντες φέρομεν. Ἂς εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς, ὥς ποτε ὁ Σαῦλος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Δαμασκόν: «Κύριε, τί θέλεις νὰ πράξω;» Ἂς ἐξετάσωμεν ἕκαστος τὴν κατάστασίν μας, τὴν θέσιν μας, τὰς δυνάμεις μας, τὰς εὐκαιρίας, αἱ ὁποῖαι καθημερινῶς μᾶς παρουσιάζονται, καὶ ἂς ἀφιερώσωμεν πάντα ταῦτα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου, ἥτις θὰ ἦναι καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τοῦ πλησίον μας, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ἰδίων.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους εἶναι καταλληλοτάτη πρὸς τακτοποίησιν καὶ καλὴν διευθέτησιν τῶν ὑποθέσεών μας — τῶν ἀτομικῶν, τῶν οἰκογενειακῶν καὶ τῶν κοσμικῶν μας ὑποχρεώσεων. Ἂς ἁπλοποιήσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν ζωήν μας καὶ ἂς μὴ πληθύνωμεν οὔτε τὰς ἀνάγκας μας οὔτε τὰς περιττάς μας δαπάνας. Ἂς μὴ ἀναβάλωμεν διὰ τὴν αὔριον ὅ,τι εἶναι καθῆκον τῆς σήμερον, ἀλλ᾿ οὔτε ἂς ἀπελπιζώμεθα εὐκόλως, ὥστε νὰ ἀδρανῶμεν κατὰ τὸ παρὸν ἐξ ἀπαισιοδοξίας ὡς πρὸς τὴν αὔριον. Ἂς ἔχωμεν ἀκράδαντον πεποίθησιν εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις διεκήρυξε τὴν δύναμιν τῆς θείας Προνοίας διὰ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Θεὸν εἰπών: «Ἐπίρριψον ἐπὶ τὸν Κύριον πάσας τὰς φροντίδας σου καὶ αὐτὸς θέλει σὲ ἀνακουφίσει». Καὶ τὸ ἕτερον: «Γνωρίζει ὁ Πατὴρ τίνων ἔχετε χρείαν». Ἐλαφρυνθέντες δὲ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνωφελοῦς μερίμνης, ἂς ἔχωμεν ἐλεύθερον τὸ πνεῦμα διὰ κάθε νέαν παρουσιαζομένην ὑποχρέωσιν τοῦ βίου.

Τέλος, ***ἂς ἤμεθα φειδωλοὶ τοῦ χρόνου*** — τοῦ βραχυτάτου τούτου καιροῦ τῆς ἐπιγείου μας παροικίας, τῆς ὁποίας κάθε στιγμὴ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς μελλούσης ἡμῶν ὑποστάσεως. Ἂς μὴ σπαταλῶμεν τὸν χρόνον, ἀλλὰ περισυλλέγοντες καὶ αὐτὰ τὰ ψιχία αὐτοῦ, ἵνα μηδὲν ἀπολεσθῇ, ἂς «ἐξαγοραζώμεθα τὸν καιρόν», διότι αἱ ἡμέραι εἶναι χαλεπαὶ ἐνώπιόν μας. Ἂς ἀρχίζωμεν πᾶσαν ἡμέραν ἐν φωνῇ αἰνέσεως, λέγοντες μετὰ τοῦ Δαβίδ: «Κύριε, τὴν πρωΐαν πρὸς Σὲ ἀπευθύνω τὴν προσευχήν μου!», ἵνα ἀκούσωμεν τὴν θείαν ἀπάντησιν: ***«Βεβαίως θέλω σὲ εὐλογήσει!»***.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

«Σπουδάζοντες νὰ διατηρῆτε τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης». Ἐφεσ. δ΄. 3).

Τὸ θέμα τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ Παγκοσμίου Εὐαγγελικοῦ Συνδέσμου διὰ σήμερον τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῆς Ἑβδομάδος Παγκοσμίου Προσευχῆς. Εἶναι τὸ σπουδαιότατον ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Ἄλλοτε ἡ Χριστιανικὴ ***«ἑνότης»*** ἐξελαμβάνετο ὡς σημαίνουσα ***«ταυτότητα»***· κατενοήθη ὅμως ἀρκετὰ ἐγκαίρως τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἀντιλήψεως ταύτης· διότι «ἑνότης» δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ταυτότητα, ἐπειδὴ ἂν ἦναι ταυτότης, δὲν εἶναι ἑνότης καὶ τἀνάπαλιν. Ἡ ταυτότης εἶναι ἄλφα ἴσον ἄλφα. Ἡ ἑνότης παρίσταται κάλλιστα διὰ τοῦ μουσικοῦ ὅρου ***ἁρμονία*** ἢ ***συμφωνία,*** διὰ τοῦ ὁποίου ἐννοοῦμεν διαφόρους ἤχους αὐτοτελεῖς καθ᾿ ἑαυτούς,

οἵτινες ἐκπεμπόμενοι ταυτοχρόνως ἀποδίδουσι τὸ εὐάρεστον ἐκεῖνο αἴσθημα εἰς τὴν ἀκοήν, τὴν ἁρμονίαν. Ὑπῆρξαν ἐποχαί, καθ᾽ ἃς ἡ ἑνότης, ὡς τὴν ἠννόουν τότε οἱ ἄνθρωποι, δηλ. ὡς ταυτότητα, ἐπεβάλλετο διὰ τῆς βίας. Ἀλλὰ κατενοήθη ἐπίσης ὅτι ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ἦτο ὀλεθρία διὰ τὴν πραγματικὴν ἑνότητα, ἡ ἐπιβολὴ τῆς ὁποίας δὲν ἐπιτυγχάνεται ποτὲ διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐλευθέρας καὶ συνειδητῆς ἐνεργείας τῆς βουλήσεως τῶν ἑνουμένων.

Βεβαίως αἱ ἐποχαὶ ἐκεῖναι ἦσαν ἐποχαὶ σκότους μᾶλλον ἢ φωτός. Ὅταν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ παραμελῆται ἢ παραγκωνίζηται, τὸ κατάντημα εἶναι ***ἀμάθεια καὶ ἄγνοια***· ἀπότοκος δὲ τῆς ἀμαθείας, τυφλὸς ***φανατισμός,*** καὶ ἀποτέλεσμα τοῦ τυφλοῦ φανατισμοῦ, ἀχαλίνωτος ***βία*** καὶ καταπάτησις τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἥτις τὴν σήμερον μεταξὺ ὅλων τῶν πεπολιτισμένων καὶ εὐνομουμένων λαῶν θεωρεῖται ***ἀπαραβίαστος.*** Ἄρθρα ἐκφράζοντα τὸ ἀπαραβίαστον τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς καταστατικοὺς χάρτας ὅλων τῶν κρατῶν· τοιοῦτον ἄρθρον ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα τῆς πατρίδος ἡμῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ***Χριστιανικῆς ἐλευθερίας,*** ἥτις ἐπεβλήθη ἐμμέσως ἢ ἀμέσως εἰς τοὺς νομοθέτας ὅλων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ κυρίως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ εἶναι ***ἐλευθερία,*** καὶ μετὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς Χριστιανικῆς συνειδήσεως ***ἑνότης πνεύματος διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης.*** Σήμερον οἱ λαοὶ καταρρίπτουν ὅλους τοὺς φραγμούς, οἵτινες ἄλλοτε ἐχώριζον αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων. Θεωρητικῶς καὶ διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, κατενοήθη ἤδη ἡ ἀρχή, ὅτι «ἐν τῇ ἑνώσει ὑπάρχει ἡ δύναμις». Ἡ ἔμπρακτος ὅμως ἐκδήλωσις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς μόλις σήμερον ἤρχισε νὰ κατανοῆται καὶ σύντονοι προσπάθειαι καταβάλλονται ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν ὅλων τῶν λαῶν, ἵνα ἐπικρατήσῃ ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς ὅλον τὸ κοινωνικόν μας συγκρότημα, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἡμῶν ζωήν, ὅπως ἀπὸ 86 ἐτῶν ὁ Παγκόσμιος Εὐαγγελικὸς Σύνδεσμος ἐργάζεται διὰ τὴν ἑνότητα πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

1) ***Ἡ Χριστιανικὴ ἑνότης εἶναι πνευματική.*** Σημειώσατε τὰς λέξεις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁμιλοῦντος εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐδάφιον περὶ τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος καὶ λέγοντος: «Σπουδάζοντες νὰ διατηρῆτε τὴν ***ἑνότητα τοῦ πνεύματος***». Γενικῶς διὰ τῶν ἀνωτέρω λέξεων ἐννοοῦμεν ***ἑνότητα πνευματικήν***· λέγοντες δὲ ἑνότητα πνευματικήν, ἔχομεν κατὰ νοῦν μίαν ἑνότητα κειμένην ὑπεράνω τῶν κοσμικῶν συμφερόντων, ὑπεράνω τῶν οἰκογενειακῶν ἢ ἐθνικῶν δεσμῶν καὶ τελείως ἀποκεχωρισμένην ἀπὸ παντὸς ὑλικοῦ πράγματος ἢ προσώπου. Σμικρύνοντες ἔτι μᾶλλον τὸν κύκλον, διὰ τῆς ***πνευματικῆς ἑνότητος*** ἐννοοῦμεν τὴν ἑνότητα, τὴν ὁποίαν ***παράγει, τρέφει καὶ αὐξάνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα,*** αὕτη δὲ εἶναι ἡ ἄποψις τοῦ Χριστοῦ, προσευχομένου «ἵνα πάντες ἓν ὦσι», καὶ ὅλων τῶν συγγραφέων τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ζωοποιεῖ τὰς νενεκρωμένας καρδίας, ἀνακαινίζει τὰς πεπαλαιωμένας καὶ «ἐγγὺς ἀφανισμοῦ», ὡς ἐκ τῆς ἁμαρτίας, διαθέσεις, πόθους, ἐπιθυμίας· ἐξαγιάζει καὶ ἐξαγνίζει τὰς σκέψεις, τὰς ἀντιλήψεις, τὰ ἐλατήρια καὶ τὰ βαθύτερα κίνητρα τῆς ζωῆς. Ἐκεῖ ὅπου αἱ καρδίαι ἄγονται ὑπὸ τῶν οὕτω πως

ἐξηγνισμένων αἰσθημάτων, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδύνατον νὰ εὑρίσκωνται μακρὰν ἀλλήλων καὶ εἰς διεστῶτα στρατόπεδα. Ἐάν, τἀνάπαλιν, εὑρίσκωνται μακρὰν ἀλλήλων, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ Πνεύματος πρὸς ἀναγέννησιν, πρὸς ζωογόνησιν, πρὸς ἁγιασμὸν καὶ ἐξαγνισμὸν δὲν ἔλαβε χώραν, καὶ ἡ φυσικὴ συνέπεια εἶναι οἱ ἄνθρωποι νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἀντίθετα στρατόπεδα. Πιθανὸν νὰ τοὺς ἑνώνουν κοσμικὰ συμφέροντα καὶ βλέψεις, ἀλλ᾽ ἑνότης Χριστιανικὴ ἢ τοῦ πνεύματος δὲν ὑφίσταται. Ὅπου δὲ λείπει ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ πνεύματος τὸ ἔδαφος εἶναι κατειλημμένον ἀπὸ ἄλλα πράγματα, ὡς λ. χ. ἀπὸ ἐγωϊσμόν, ἀπὸ ἐγωπάθειαν καὶ διαιρέσεις καὶ διαστάσεις καὶ ἔριδας καὶ σχίσματα· οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι βλέπουν μόνον ἑαυτοὺς — τὸ ἐγὼ καὶ τὰ συμφέροντά των — χωρὶς ν᾽ ἀναγνωρίζουν τίποτε τὸ καλὸν εἰς τοὺς μαρτυροῦντας διὰ τῆς Χριστιανικῆς αὐτῶν ζωῆς ὅτι ἐδέχθησαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς· οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἄνθρωποι, αἱ καρδίαι τῶν ὁποίων χρησιμεύουν ὡς ἔδαφος διαλύσεως καὶ διασπάσεως τῆς ἑνότητος τῆς Χριστιανικῆς!

Εἶναι ἑπομένως προφανές, ὅτι ἐὰν πρόκειται ὁ Χριστιανικὸς κόσμος νὰ ἦναι ἡνωμένος, πρέπει κυρίως νὰ ὑπάρχῃ πεῖρα ἀτομικὴ τῆς ἐνεργοῦ ταύτης ἐπεμβάσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν καρδίαν παντὸς πιστοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· καὶ μόνον ὅταν πραγματοποιηθῇ τοῦτο, ἡ ἑνότης καὶ ἡ συνεργασία τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου θὰ ἦναι ἐξησφαλισμένη, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ στηριχθῇ διὰ συνεννοήσεων καὶ διαπραγματεύσεων καὶ συμβιβασμῶν. Συνεννοήσεις πρὸς ἑνότητα πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ ὑπαγόρευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπειδὴ ὅπου ἐνήργησε τὸ Πνεῦμα καὶ παρήγαγεν ἀναγέννησιν, ζωήν, ἁγιασμόν, ἐκεῖ ἐπέρχεται αὐθορμήτως ἡ ἑνότης καὶ ἡ συνεργασία. Ὅπου, ἀντιστρόφως, δὲν ἐνήργησε τὸ Πνεῦμα ἢ παρεξηγήθη ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ — διότι δὲν ἐγένετο συμφώνως πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας ἰδιοτροπίας ἢ προλήψεις τῶν ἀνθρώπων — ἐκεῖ καὶ ἡ φαινομένη τυχὸν ἑνότης εἶναι φενάκη, εἶναι πλάνη, εἶναι ὑποκρισία, εἶναι μηδέν. Ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ πάντα· τὸν Θεὸν οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαπατήσῃ ἢ νὰ ἐμπαίξῃ. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀπ᾽ αἰώνων γνώρισμα τῶν πιστῶν Χριστιανῶν, οἱονδήποτε διακριτικὸν ὄνομα καὶ ἂν φέρουν, ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἦναι διεσκορπισμένοι, γνωστοὶ ἢ ἄγνωστοι ἐντελῶς πρὸς ἀλλήλους—ὅτι εἶναι ἡνωμένοι πρὸς ἀλλήλους, διότι ἔχουσι τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον τοὺς ἀνεγέννησε, τοὺς ἐζωογόνησε, τοὺς ἡγίασε καὶ τοὺς ἔθεσεν εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἑνιαίου Χριστιανικοῦ μετώπου, διὰ νὰ συνεργάζωνται διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, μὲ τὰ αὐτὰ μέσα, διὰ τῶν αὐτῶν ἐλατηρίων, πρὸς ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ, πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς διὰ τῆς πίστεως, τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ πρὸς ἐπέκτασιν τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

2) ***Ἡ Χριστιανικὴ ἑνότης εἶναι ἐμπεπιστευμένη εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἰς τοὺς πιστούς.*** Ἡ διατήρησις τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος, καθὸ πνευματικῆς, εἶναι κυρίως ἐμπεπιστευμένη εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ Κύριος, τὸ Πνεῦμα, συγκρατεῖ τὴν ἑνότητα ταύτην, ἀπομακρύνον πᾶσαν ἀντίδρασιν διαλυτικὴν ὁθενδήποτε προερχομένην. Ἀλλὰ κατὰ δεύτερον καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον σημαντικὸν λόγον, ἡ διατήρησις τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος εἶναι ἐμπεπιστευμένη εἰς τοὺς πιστούς,

δηλ. εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰς καρδίας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέστησε κατοικητήριόν Του καὶ τοὺς ᾐχμαλώτισε διὰ τὸν Χριστὸν καὶ διὰ τὸ ἔργον τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ἡμεῖς λοιπὸν οἱ πιστεύσαντες καὶ ἀναγεννηθέντες εἴμεθα μετὰ τοῦ Πνεύματος οἱ φρουροὶ τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος. Μεγάλη τιμὴ ἀλλὰ καὶ μεγάλη εὐθύνη. Μεγάλη τιμή, διότι ἡμεῖς οἱ τέως χαρακτηριζόμενοι ὡς διαλυτικὰ στοιχεῖα λόγῳ τῆς ἁμαρτίας, διὰ τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως καὶ τῆς μετ᾿ Αὐτοῦ ἑνώσεως ἐγίναμεν συνεργοὶ Αὐτοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος. Εὐθύνη δέ, διότι διὰ πᾶσαν διάσπασιν τῆς ἑνότητος ταύτης, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἤμεθα ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὑπήρξαμεν πολὺ κακοὶ φρουροὶ τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς, ἐὰν διεσπάσθῃ ἡ ἑνότης αὕτη εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν.

Ἀλλὰ ***πῶς δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν*** τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος;

α΄) Διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως πάσης αἰτίας δυναμένης νὰ ἐπιφέρῃ ἢ γεννήσῃ διάστασιν. β΄) Διὰ τῆς καλλιεργείας τοῦ πνεύματος τῆς Χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀνεκτικότητος.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πρέπει μετ᾿ ἐπιμελείας («σπουδάζοντες») νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν πάσης ἀφορμῆς, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ὁ Σατανᾶς, ἵνα διασπάσῃ τὴν ἑνότητα ἡμῶν, εἴτε ἐν στενῷ κύκλῳ, (δηλ. ἂν πρόκειται περὶ μιᾶς Χριστιανικῆς ὁμάδος ἢ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας), εἴτε ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ (ἂν πρόκειται περὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς ἀποχρώσεις). Ὦ, πόσαι τοιαῦται μικροαφορμαὶ παρουσιάζονται καθ᾿ ἑκάστην, ἐναντίον τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἤμεθα ὡπλισμένοι διὰ τῆς πανοπλίας τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀγρυπνῶμεν καὶ νὰ προσευχώμεθα, ἵνα μὴ κατισχύσουν καθ᾿ ἡμῶν καὶ κατασυντρίψουν ἡμᾶς!

Ὅ,τι πράττομεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, διὰ νὰ συγκρατηθῇ ἡ ἑνότης καὶ ἡ συνεργασία τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν διὰ τὰ κοσμικὰ συμφέροντα τῆς οἰκογενείας, πολὺ ἐντατικώτερον πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ τὰ ὕψιστα καὶ ἱερώτερα συμφέροντα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένα καὶ τὰ πνευματικὰ συμφέροντα ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν. Ὅπως δὲ περιμένομεν τὸν θάνατον καὶ τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἀγρυπνοῦντες καὶ προσευχόμενοι, οὕτω χρεωστοῦμεν ν᾿ ἀγρυπνῶμεν, νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ συνεργαζώμεθα διὰ νὰ ἐξουδετερώσωμεν τὰς ἀφορμάς, αἱ ὁποῖαι τείνουν εἰς διάσπασιν τῆς Χριστιανικῆς ἢ πνευματικῆς μας ἑνότητος.

Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, ὀφείλομεν νὰ δεικνύωμεν ***ἐπιμέλειαν καὶ ἀπαγρύπνισιν*** εἰς τὸ νὰ καλλιεργῶμεν τὸ ***πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης*** καὶ τῆς ***ἀνεκτικότητος.*** Ἀλληλεγγύης μέν, διότι εἴμεθα μέλη ἀλλήλων, καθ' ὃ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ — τῆς Ἐκκλησίας — καὶ ὅταν ἓν μέλος πάσχῃ, ὅλα τὰ μέλη συμπάσχουν· νὰ μὴ χρησιμοποιῶμεν δὲ τὰ τυχὸν παρουσιαζόμενα ἔκτροπα πρὸς διάστασιν καὶ διάσπασιν, ἀλλὰ νὰ ἐντείνωμεν τὰς προσπαθείας μας πρὸς θεραπείαν αὐτῶν καὶ σύσφιξιν τῆς συνεργασίας. Οὐδείς ποτε κατακόπτει τὰ μέλη τοῦ σώματός του, διότι ἔτυχεν ἡ χεὶρ ἢ ὁ ποὺς ἢ ὁ ὀφθαλμὸς νὰ μὴ ὑπακούῃ εἰς τὴν θέλησίν του· ἀλλὰ τοὐναντίον προσπαθεῖ νὰ θεραπεύσῃ καὶ νὰ ἐξυγιάνῃ τὸ πάσχον μέλος.

Ἀνεκτικότητος δέ, διότι ἅπαντες ὑποκείμεθα εἰς τὰς αὐτὰς ἀδυναμίας καὶ ἀσθενείας. «Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες», λέγει ὁ Ἰάκωβος.

Μὲ τοιαύτην ἐπαγρύπνησιν καὶ ἐπιμελῆ φροντίδα καὶ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἑνότητος δυνάμεθα νὰ ἤμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ διατηρῆται ἡ ἑνότης τοῦ πνεύματος.

Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερος τρόπος.

3) ***Ἡ Χριστιανικὴ ἑνότης διατηρεῖται διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ.*** Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω ἐκτεθέντος τρόπου τῆς διατηρήσεως τῆς ἑνότητος τοῦ Πνεύματος ὑπάρχει καὶ ὁ διὰ τῆς ***εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ.*** Ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ διατηρήσεως, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὄχι ἁπλῶς τὴν διατήρησιν τῆς ***ὑπάρξεως*** ἑνὸς πράγματος ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἢ τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ ὡς ἀξίας πραγματικῆς. Ὅταν καλούμεθα νὰ σπουδάζωμεν νὰ διατηρῶμεν τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος, πρέπει ὄχι ἁπλῶς νὰ διατηρῆται ἡ ὕπαρξις τῆς ἑνότητος ταύτης ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπικρατῇ καὶ νὰ ἐπιβάλληται, ὄχι διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐλευθερίας· διότι «ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία» (Β΄. Κορ. γ΄. 17). Ὁ τρόπος δι' οὗ ἐπιτυγχάνομεν τὴν διατήρησιν τῆς πνευματικῆς ἑνότητος, ἐκτὸς τῶν ἤδη ρηθέντων, εἶναι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ. «Σπουδάζοντες νὰ διατηρῆτε τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης». Τί πρέπει νὰ μᾶς συνδέῃ διὰ νὰ ἤμεθα ἡνωμένοι; Ὁ σύνδεσμος τῆς εἰρήνης—τῆς εἰρήνης, ἡ ὁποία μᾶς συνδέει μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ—τῆς εἰρήνης, ἡ ὁποία μᾶς συνδέει μετ' ἀλλήλων. Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονῇ ὁ Χριστιανικὸς κόσμος ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ ***Ἄρχων τῆς εἰρήνης*** καὶ ὅτι ὡς ἔχων τὴν ἰδιότητα ταύτην πᾶσα ἡ ἐνέργειά Του εἶναι εἰρηνικὴ καὶ εἰρηνιστική. Ὁ Χριστὸς μᾶς εἰρηνεύει μὲ ***τὸν ἑαυτόν μας,*** ὅστις φαίνεται πολλάκις διῃρημένος εἰς ***παλαιὸν*** καὶ ***νέον*** ἄνθρωπον ἐν ἡμῖν· πρέπει οὕτω πως νὰ ἐνεργήσῃ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὥστε διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ νέου ἀνθρώπου νὰ ἐκλείψῃ ἡ διάκρισις αὕτη. Ἔπειτα ὁ Χριστὸς εἰρηνεύει ἡμᾶς ***μετὰ τοῦ Θεοῦ,*** καταλύων πάντας τοὺς φραγμοὺς τῆς ἁμαρτίας, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ἄμεσον σχέσιν μετὰ τοῦ Πατρός μας τοῦ Οὐρανίου. Ἔπειτα μᾶς εἰρηνεύει ***μετὰ τῶν ὁμοίων μας.*** Τὸ μεγαλείτερον καὶ τὸ κυριώτερον μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου διατηρεῖται ἡ ἑνότης τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸ μᾶλλον ἀποτελεσματικὸν εἶναι ἡ εἰρήνη· τόσον δὲ ἡ πνευματικὴ ἑνότης, ὅσον καὶ ὁ σύνδεσμος τῆς εἰρήνης χρειάζονται ὁλόκληρον καὶ ἀμέριστον καὶ ἐπιμελῆ καὶ ἄμεσον τὴν φροντίδα τοῦ πιστοῦ.

Ὁ Χριστιανικὸς ἀγὼν δὲν εἶναι μόνον πρὸς τὰ ἔξω — κατὰ τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησεν ἡ ἁμαρτία καὶ τὰ ὁποῖα ἐπιτίθενται κατὰ τῶν πιστῶν, διὰ νὰ διασαλεύσουν τὴν πίστιν του καὶ νὰ κλονίσουν τὴν ἐν Χριστῷ θέσιν των, ἀλλ' εἶναι ἀγὼν καὶ ***καθ' ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν ἐκείνων ἐνεργειῶν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου,*** προσπαθοῦντος νὰ δικαιολογήσῃ πράξεις του τινάς, τῶν ὁποίων τὴν ἐνοχὴν κατὰ βάθος ἀναγνωρίζει ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἀδικαιολόγητα. Οἱ δὲ ἐσωτερικοὶ οὗτοι ἐχθροὶ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς εἰρήνης εἶναι οἱ ἀσπονδότεροι.

Ὁσάκις διεσπάσθη ἡ εἰρήνη καὶ δι' αὐτῆς ἐπῆλθε κλονισμὸς τῆς ἑνότητος

τοῦ Πνεύματος, τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν ἐχορήγησεν ὁ ἐγωϊσμός, ἡ φιλαυτία καὶ ἀνειλικρίνεια τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἡ μόνη ἀποτελεσματικὴ προσπάθεια πρὸς διατήρησιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ἑνότητος τοῦ Πνεύματος εἶναι δυνατὴ διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης, δηλ. διὰ τῆς ἀπροκαλύπτου καὶ εἰλικρινοῦς καὶ εἰρηνικῆς συνεργασίας τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς τακτικῆς καὶ ἀνελλιποῦς ἐπικοινωνίας τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Θείου Λόγου καὶ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ διὰ τῆς ἀπολύτου συμμορφώσεως τοῦ πιστοῦ πρὸς τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι πνεῦμα ἐλευθερίας, ἑνότητος, εἰρήνης· ὅπου δὲ μὲ εἰλικρίνειαν γίνεται χρῆσις τῶν ὡς ἄνω μέσων, ἡ ἑνότης τοῦ πνεύματος δὲν θὰ διατρέχῃ κανένα κίνδυνον· τοὐναντίον θὰ διατηρῆται καὶ θὰ διενεργῆται ἐπιτυχῶς διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης, ὡς γίνεται ἤδη διὰ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἀπαρτίζουσι τὸν Παγκόσμιον Εὐαγγελικὸν Σύνδεσμον, βάσις τοῦ ὁποίου εἶναι «Εἰς τὰ οὐσιώδη ἑνότης, εἰς τὰ ἐπουσιώδη ἐλευθερία, εἰς πάντα δὲ ἀγάπη».

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ὁλόκληρος ὁ Χριστιανικὸς κόσμος θὰ κατανοήσῃ ὅτι οὔτε διὰ συμβιβασμῶν οὔτε διὰ διαπραγματεύσεων ἀλλὰ διὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ διατηρῆται καὶ νὰ αὐξάνῃ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἑνότητι τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης! Ἀμήν.

Π. Γ. Λογγινίδης.

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ΄.

Ὁ Παῦλος ἐν Κορίνθῳ.

[συνέχεια]

Ὀλίγους ὅμως μῆνας μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπιστολὴν καὶ πρὶν ἢ ἔτι ὁ Ἀπόστολος ἀναχωρήσῃ ἐκ Κορίνθου, νέαι εἰδήσεις ἐκ Θεσσαλονίκης τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἀπευθύνῃ καὶ δευτέραν Ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν. Ἡ ἀνησυχία καὶ ἀκαταστασία, ὑφ᾽ ἧς κατείχοντο πολλοὶ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ πιστῶν, ἀντὶ νὰ καταπαύσῃ κατόπιν τῆς πρώτης Ἐπιστολῆς, τοὐναντίον εἶχεν ἐπιταθῆ. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν δευτέραν ταύτην Ἐπιστολὴν ὁ Παῦλος ἐπανέρχεται ἐπιτακτικώτερον ἐπὶ τῶν θεμάτων, ἅτινα ἐτάραττον τοὺς Θεσσαλονικεῖς, ἰδίως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς ἐξορκίζει νὰ μὴ «σαλευθῶσιν ἀπὸ τοῦ νοὸς μήτε νὰ θορυβῶνται» ἐπὶ τῷ ὅτι δῆθεν ἐπλησίασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐπιπλήττει δὲ αὐστηρῶς τοὺς «ἀτάκτως περιπατοῦντας», οἵτινες, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἐπὶ θύραις, ἔπαυσαν ἐργαζόμενοι τὰ βιωτικά των

ἔργα καὶ ἐπεζήτουν συντήρησιν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀδελφῶν. Καὶ παραγγέλλει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἀπόστολος νὰ «στέλλωνται» (ἀπομακρύνωνται) ἀπὸ τοὺς τοιούτους. Καθιστᾷ δὲ συνάμα τοὺς ἀδελφοὺς προσεκτικοὺς ὅπως μὴ τοὺς ἐξαπατήσῃ τις περὶ τοῦ ζητήματος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου, δι᾿ οὐδενὸς τρόπου, ἔστω καὶ δι᾿ ἐπιστολῆς δῆθεν τοῦ ἰδίου Παύλου. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι θιασῶταί τινες τῶν ἰδεῶν, ἃς κατακρίνει ὁ Ἀπόστολος, εἶχον παρουσιάσει πλαστὴν ἐπιστολὴν ὡς δῆθεν ἰδικήν του, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν τούτων. Καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον προσθέτει εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς (γ΄. 17): «Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου· ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω». Ἤτοι, τοὺς καθιστᾷ προσεκτικοὺς εἰς τὸ ὅτι εἰς πᾶσάν του ἐπιστολὴν γράφει τὸν τελικὸν ἀσπασμὸν ἰδιοχείρως καὶ τοῦτο θὰ ἦναι πάντοτε τὸ γνώρισμα τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιστολῆς.

***

Ἐπὶ τέλους ὁ Ἀπόστολος, συναισθανόμενος ὅτι ἀρκετὸν καιρὸν παρέμεινεν ἐν Κορίνθῳ καὶ ὅτι ἔπρεπε καὶ ἀλλαχοῦ νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστόν, ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἐν Κορίνθῳ ἀδελφούς, κατελθὼν δὲ εἰς Κεγχρεὰς μετὰ τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρισκίλλης, ἐπεβιβάσθη πλοίου τινος ἀποπλέοντος εἰς Συρίαν (1). Κατὰ τὸν πλοῦν προσήγγισαν εἰς Ἔφεσον, ὅπου ἀπεβιβάσθησαν καὶ ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ἔκαμεν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διότι τὸν παρεκάλεσαν νὰ παραμείνῃ παρ᾿ αὐτοῖς περισσότερον. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν συγκατένευσε, δηλώσας ὅτι πρέπει ἐξάπαντος νὰ εὑρίσκεται εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἐπικειμένην «ἑορτὴν» (2), ὑπεσχέθη ὅμως ὅτι «Θεοῦ θέλοντος» θὰ ἐπανήρχετο πρὸς αὐτούς. Ὅθεν ἀφήσας ἐκεῖ τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, ἐπεβιβάσθη πάλιν τοῦ πλοίου καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Καισάρειαν τῆς Συρίας. Ἐκεῖθεν δὲ «ἀναβὰς [εἰς Ἱεροσόλυμα] καὶ **ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν** κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν».

---

(1) «Ἐξέπλει εἰς Συρίαν καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχὴν» (Πράξ. ιη΄, 18). Διάφοροι ἑρμηνευταὶ ἠννόησαν τὴν λέξιν «κειράμενος» ὡς ἀναφερομένην εἰς τὸν Παῦλον, καὶ παρουσίασαν οὕτω τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν ὡς Ναζηραῖον. Ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ὅτι ὁ ***Ἀκύλας***, καὶ ὄχι ὁ Παῦλος, εἶχεν «εὐχὴν» καὶ ἔκειρε τὴν κεφαλήν του, ἐμφαίνεται πρῶτον ἐκ τῆς συντάξεως τῆς ὡς ἄνω προτάσεως, ἐν ᾗ τὸ «κειράμενος» ἀκολουθεῖ ἀμέσως μετὰ τὸ «Ἀκύλας». Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐδῶ ἐξαιρετικῶς ὀνομάζεται πρώτη ἡ Πρίσκιλλα καὶ δεύτερος ὁ Ἀκύλας, προφανῶς διὰ νὰ συνδεθῇ τὸ «κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς» ἀπ᾿ εὐθείας πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ἀκύλα, ἐνῷ θὰ ἦτο φυσικώτερον νὰ γράψῃ ὁ Λουκᾶς «Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα», ὡς πράγματι τοὺς ἀναφέρει ἀλλαχοῦ (ιη΄. 2 καὶ 26. Πρβλ. Α΄ Κορ. ις΄. 16). Ἀλλ᾿ ἐκτὸς τούτου θὰ ἦτο ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ Παύλου, τοῦ πολεμίου τῶν τύπων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, νὰ ἀναλάβῃ τοιαύτην ἐξαιρετικὴν Ἰουδαϊκὴν «εὐχὴν» (τάξιμον) διαρκούσης τῆς μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἱεραποστολικῆς περιοδείας, ἣν ἐξετέλει, ἵνα κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς τὰ ἔθνη. Τοιαύτη εἶναι ἄλλως τε καὶ ἡ γνώμη τοῦ Χρυσοστόμου καὶ οὐκ ὀλίγων νεωτέρων ἑρμηνευτῶν.

(2) Ἴσως τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ἴσως τὴν τῆς Πεντηκοστῆς (πρβλ. Πράξ. κ΄ 16, Α΄ Κορινθ. ις΄ 8).

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητος ἐδῶ ἡ λακωνικότης τοῦ ἱεροῦ συγγραφέως τῶν Πράξεων. Εἰς τρεῖς λέξεις συνοψίζει τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀποστόλου εἰς τὴν Ἁγίαν πόλιν καὶ εἰς τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ γεννᾶται εὐλόγως ἡ ἀπορία: Διατί ἐξεκίνησεν ὁ Παῦλος ἐκ τῆς μακρυνῆς Κορίνθου καὶ εταξείδευσεν ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα καὶ μάλιστα τόσῳ βιαστικῶς, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ παρατείνῃ τὴν διαμονήν του εἰς τὴν Ἔφεσον, ὅπου τὸν παρεκάλουν νὰ παραμείνῃ, ἀλλ' ἔσπευδε νὰ εὑρεθῇ εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν «ἑορτήν», ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον περὶ μιᾶς διαβατικῆς καὶ συνήθους ἐπισκέψεως, συνοψιζομένης εἰς τὸν «ἀσπασμὸν» (χαιρετισμὸν) τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας; Εἶναι δύσκολον νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν ὑποψίαν ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του ταύτην εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ μέγας Ἀπόστολος ἄλλα προσεδόκα καὶ ἄλλα εὗρεν. Ἴσως εἰς τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν εἶχον πάλιν ἐπικρατήσει οἱ Ἰουδαΐζοντες, οὗτοι δὲ ἔκαμον ψυχρὰν ὑποδοχὴν εἰς τὸν Ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν καὶ οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἔδειξαν διὰ τὰς ἐκκλησίας, ἃς οὗτος εἶχε συμπήξει ἀνὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀχαΐαν, ἀφοῦ αὗται ἦσαν συγκεκροτημέναι ἐξ ἀπεριτμήτων Ἐθνικῶν. Τίς οἶδε; Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν μετὰ θετικότητος, ἀλλ' ἡ σιγὴ τοῦ Λουκᾶ ἐπὶ οἱασδήποτε λεπτομερείας τῆς ἐπισκέψεως ταύτης εἰς Ἱεροσόλυμα δὲν φαίνεται στερουμένη βαθυτέρας τινὸς σημασίας.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἂν ἔτι ὁ Παῦλος εὗρε ψυχρὰν ἐκεῖ ὑποδοχήν, τοῦτο δὲν τὸν ἀπεθάρρυνεν. Ὁ Θεὸς τὸν εἶχε καλέσει εἰς μέγα ἔργον, ἀπείρως εὐρύτερον καὶ ἐνδοξότερον ἐκείνου, ὅπερ οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἠννόουν ὡς Χριστιανισμόν. Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ἀπόστολος ἔσπευσε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ στενὸν περιβάλλον τῆς ἐθνικῆς του πρωτευούσης καὶ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἥτις ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀπετέλει τὸ ζωντανὸν κέντρον τῆς Χριστιανικῆς προσπαθείας. Καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ δευτέρα τοῦ Παύλου ἱεραποστολικὴ περιοδεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς ἓν σημεῖον τοῦ σταδίου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅπου πρὸς καλλιτέραν κατανόησιν τῆς περαιτέρω δράσεώς του, καὶ ἰδίως τῶν ἐπιστολῶν του, εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῶν ἐκκλησιῶν, ἃς ἐκεῖνος εἶχεν ἱδρύσει καὶ αἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Ἀποστόλων Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρωτίστως χαρακτηρίζει τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, εἶναι τὰ ἔκτακτα ***πνευματικὰ χαρίσματα,*** δι' ὧν ἦτο προικοδοτημένη. Καὶ περὶ αὐτῶν ἡ μόνη πηγὴ πληροφορίας, τὴν ὁποίαν ἔχομεν, εἶναι ἡ Κ. Διαθήκη, ἐπειδὴ τὰ χαρίσματα ταῦτα ἐξέλιπον εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τῶν Ἀποστόλων, οὐδαμοῦ δὲ πλέον ἀναφέρονται εἰς τὰ συγγράμματα τῶν μεταποστολικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ ὕπαρξις τῶν «χαρισμάτων» ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ πιστοποιεῖται τόσον ἁδρῶς ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης, ὥστε νὰ προξενῇ ἐντύπωσιν ἡ εὐθὺς μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἐξαφάνισίς των.

Τὰ ἔκτακτα ταῦτα χαρίσματα ἦσαν: α´) Τὸ ***θαυματουργεῖν*** («δυνάμεις»), εἰς ὃ συμπεριελαμβάνετο τὸ ἐνεργεῖν ***θεραπείας*** σωματικὰς («ἰάματα»). β´) Ἡ ***προφητεία,*** ἥτις ἦτο ὄχι ἡ πρόρρησις μελλόντων γεγονότων, ἀλλ' ἡ ἐξαγγελία ἢ ἀποκάλυψις τοῦ Θείου θελήματος εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις. γ´) Τὸ ***λαλεῖν γλώσσας*** ξένας καὶ ἀγνώστους εἰς τὸν λαλοῦντα. δ´) Τὸ ***ἑρμηνεύειν γλώσσας*** ἀγνώστους. Ἐκ τῶν χαρισμάτων τούτων, τὸ μὲν πρῶτον ἠσκεῖτο ὑπὸ μόνων τῶν Ἀποστόλων. Ἡ Κ. Διαθήκη οὐδὲν θαῦμα ἢ θεραπείαν ἀναφέρει ὡς ἐνεργηθεῖσαν ὑπ' ἄλλου τινὸς ἐκτὸς τῶν Ἀποστόλων. Δὲν φαίνεται δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶχον πάντοτε τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν, ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὸν βοηθόν του Τρόφιμον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα (Β´. Τιμόθ. δ´. 20), ἐνῷ ἠδύνατο νὰ τὸν θεραπεύσῃ ὅπως ἐθεράπευσε τόσους ἄλλους. Τὸ χάρισμα τῆς ***προφητείας*** ἠσκεῖτο ὡς εἴδομεν ὑπὸ ὡρισμένης τάξεως—τῶν προφητῶν (Πράξ. ιγ´. 1, Α´. Κορ. ιβ´. 28, Ἐφεσ. δ´. 11). Τὸ χάρισμα τῶν γλωσσῶν καὶ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν ἐδίδετο εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν πιστῶν, κατὰ τόπους καὶ καιρούς.

Τὰ «χαρίσματα» ταῦτα ἦσαν εἰδικὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀρτισύστατον Ἐκκλησίαν, χρήσιμα διὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς βήματα. Ἔπαυσαν δὲ νὰ δίδωνται, ἅμα ὡς ἡ Ἐκκλησία ἐστερεώθη καὶ δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην αὐτῶν (1).

Μεταξὺ ὅμως τῶν «χαρισμάτων», ἅτινα ἀπαριθμεῖ ὁ Παῦλος (Α´. Κορ. ιβ´. 28), εὑρίσκομεν καί τινα, ἅτινα δὲν ἦσαν πρόσκαιρα, ἀλλὰ παρέμειναν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους. Τοιοῦτο ἦτο τὸ χάρισμα τῆς «κυβερνήσεως» καὶ τὸ τῆς «ἀντιλήψεως», ἤτοι, τῆς ***διοικήσεως*** καὶ τῆς ***φιλανθρωπίας*** ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ ἦσαν οἱ ***Ἀπόστολοι,*** οἵτινες εἶχον λάβει ἀπ' εὐθείας ἐντολὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἱδρύσωσι καὶ ὀργανώσωσι τὴν ἐπίγειον Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν. Εἶχον δὲ ὁμοῦ μὲ τὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θαυματουργεῖν καὶ τὴν ἀπόλυτον ***πειθαρχικὴν ἐξουσίαν*** ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐκλιπόντος Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου, ἐξελέγη ὑπὸ Θείαν ὁδηγίαν ἀντικαταστάτης αὐτοῦ ὁ Ματθίας. Κατόπιν προσετέθη εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀποστόλων ὁ Παῦλος, δι' εἰδικῆς, ὡς εἴδομεν, ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ. Τὸ ὑπούργημα ὅμως τῶν Ἀποστόλων ἔληξε μετ' αὐτῶν. Ὅταν ἐθανατώθη ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος, οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι οὐδένα ἐξέλεξαν διάδοχον αὐτοῦ. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Ἐπαφρόδιτος καὶ ἄλλοι τινὲς ὀνομάζονταί που «ἀπόστολοι», ἀλλὰ μεταφορικῶς καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἐπίσημον σημασίαν τῆς λέξεως (2). Ὡς ἔκτακτοι λοιπὸν ἐντολοδόχοι μὲ εἰδικὴν ἐξουσίαν καὶ εἰδικὰ χαρίσματα, οἱ Ἀπόστολοι ἀντιπαρῆλθον, χωρὶς νὰ ἀνανεώσωσι τὰς ἑαυτῶν τάξεις, ἀφῆκαν δὲ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν διοίκησιν ἐκείνων, οὓς αὐτοὶ εἶχον προχειρίσει προεστῶτας τῶν κατὰ

(1) Ὁ ἀναγνώστης παραπέμπεται εἰς τὰ κεφάλαια ιβ´. ιγ´. καὶ ιδ´. τῆς Α´. Πρὸς Κορινθ. Ἐπιστολῆς, ἔνθα ὁ Παῦλος ἀναπτύσσει ἐν ἐκτάσει τὸ ζήτημα τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κορίνθου ἀταξιῶν ἐν τῇ ἀσκήσει τινῶν ἐκ τῶν χαρισμάτων τούτων. Πρβλ. «Ἀστέρα τῆς Ἀνατολῆς». Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, 1931.

(2) Φιλιπ. β´. 25: «ὑμῶν δὲ ἀπόστολον». Ρωμ. ις´. 7: «Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις».

τόπους ἐκκλησιῶν. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ ***πρεσβύτεροι*** (οἱ καὶ ***ἐπίσκοποι*** λεγόμενοι) καὶ οἱ ***διάκονοι.***

Κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ὀργάνωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐλήφθη ὡς ὑπόδειγμα ὁ ***Ναὸς*** τῆς Π. Οἰκονομίας, μὲ τὸ ἱερατεῖον, τοὺς τύπους καὶ τὰς θυσίας αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἡ Ἰουδαϊκὴ ***Συναγωγή,*** μὲ τοὺς ***πρεσβυτέρους*** καὶ διδασκάλους αὐτῆς. Αἱ λατρεῖαι καὶ θυσίαι τοῦ Ναοῦ, ἐπειδὴ προεικόνιζον καὶ ἐσυμβόλιζον τὴν σταυρικὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, κατηργήθησαν διὰ τῆς θυσίας ἐκείνης. Μαζὺ μὲ τὸν Ναὸν καὶ τὰς θυσίας, κατηργήθη καὶ τὸ ἱερατεῖον. Διὰ τοῦτο ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία καὶ μέχρι τέλους τοῦ 3ου αἰῶνος δὲν εἶχεν οὐδὲ ἐγνώριζεν ***ἱερεῖς*** ἢ ***ἀρχιερεῖς***, ἀλλὰ μόνον ***πρεσβυτέρους*** (ἐπισκόπους) καὶ ***διακόνους***.

Καὶ οἱ μὲν ***διάκονοι*** ἦσαν οἱ ἐπὶ τῶν κοσμικῶν ὑποθέσεων ***ἐπίτροποι*** τῆς ἐπὶ μέρους ἐκκλησίας, εἶχον δὲ τὴν φροντίδα τῶν πτωχῶν, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν. Αὕτη εἶναι ἡ «ἀντίληψις», ἣν ἀπαριθμεῖ ὁ Παῦλος μεταξὺ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων. Οἱ διάκονοι δὲν φαίνεται νὰ εἶχον συμμετοχὴν εἰς τὴν πειθαρχικὴν ἢ πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας, τοὐλάχιστον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Ἀποστόλων Ἀπητοῦντο ὅμως παρ᾽ αὐτῶν διάφορα προσόντα πνευματικά (1).

Οἱ κυρίως προεστῶτες ἑκάστης ἐκκλησίας ἦσαν οἱ ***πρεσβύτεροι*** ἢ ***ἐπίσκοποι.*** Ὅτι οἱ δύο οὗτοι τίτλοι δὲν ἀποτελοῦσι δύο διαφόρους βαθμοὺς τοῦ κλήρου, ὡς ἐθεσπίσθη μετὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους, ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῆς τῆς Κ. Διαθήκης, ἐπιβεβαιοῦται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (2). Οἱ ἐπίσκοποι (πρεσβύτεροι) ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ ἔχωσιν ὑψηλὰ προσόντα πνευματικὰ καὶ νὰ ἦναι ***ἔγγαμοι,*** ὅπως καὶ οἱ διάκονοι (3). Οἱ πρεσβύτεροι (ἐπίσκοποι), ὡς

(1) Πράξ. ς΄. 3: «ἄνδρας...μαρτυρουμένους...πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου καὶ σοφίας». Α΄. Τιμόθ. γ΄. 1: «Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες... ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων».

(2) Πράξ. κ΄.17,28: «Πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς ***πρεσβυτέρους*** τῆς Ἐκκλησίας... καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ***ἐπισκόπους***». Φιλιππ. α΄.1: «πᾶσι τοῖς ἁγίοις... τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ***ἐπισκόποις*** καὶ ***διακόνοις***». Πράξ. ιδ΄. 23: «χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς ***πρεσβυτέρους*** κατ᾽ ἐκκλησίαν». Πράξ. ιε΄. 2,16: «Πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ ***πρεσβυτέρους*** εἰς Ἱερουσαλήμ». Α΄. Τιμόθ. ε΄. 17: «Οἱ καλῶς προεστῶτες ***πρεσβύτεροι*** διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν». Τίτ. α΄. 5: «Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ ἐλλείποντα ἐπιδιορθώσῃ καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν ***πρεσβυτέρους,*** ὡς ἐγὼ σοὶ διεταξάμην. Α΄. Πέτρ ε΄. 1: «***Πρεσβυτέρους*** τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος... ***ἐπισκοποῦντες*** μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ᾽ ἑκουσίως». Α΄. Τιμόθ. γ΄ 1: «Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ· δεῖ οὖν τὸν ***ἐπίσκοπον*** ἀνεπίληπτον εἶναι.... ***διακόνους*** ὡσαύτως σεμνούς», κτλ.

Χρυσόστ. Ὁμ. εἰς Φιλιππ. α΄. 1: «Σὺν ἐπισκόποις.... Τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε· τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασιν». Ἐπίσης ὁ Ἱερώνυμος, Εἰς Τίτ. α΄.7: «Ὅθεν ὁ πρεσβύτερος εἶναι τοῦτ᾽ αὐτὸ καὶ ὁ ἐπίσκοπος· καὶ πρὶν ἢ τῇ παρακινήσει τοῦ Διαβόλου ἐπέφερον τροποποιήσεις ἐν τῇ θρησκείᾳ, αἱ ἐκκλησίαι διῳκοῦντο ὑπὸ τῶν κοινῶν συμβουλίων τῶν πρεσβυτέρων». Ὁμοίως καὶ ὁ Θεοδώρητος (εἰς Φιλιππ. α΄. 1 καὶ Α΄. Τιμόθ. γ΄. 1).

(3) Α΄. Τιμόθ γ΄. 2—7: «Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, ***μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα***, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ

καὶ οἱ διάκονοι ἐν ἑκάστῃ ἐπὶ μέρους ἐκκλησίᾳ ἦσαν συνήθως πλείονες τοῦ ἑνός, ὡς βλέπομεν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν Φιλίπποις.

Ἡ ὡραία αὕτη ἁπλότης τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας δυστυχῶς δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺ μετὰ τὸν θάνατον τῶν Ἀποστόλων. Ἀληθῶς τρία ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Χριστιανικῶν συγγραμμάτων τοῦ Μεταποστολικοῦ αἰῶνος ἀναφέρουσιν ἄθικτον εἰσέτι τὴν Ἀποστολικὴν ὀργάνωσιν. Κλήμης ὁ Ρώμης, ὁ Πολύκαρπος καὶ ἡ «Διδαχὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων» ἀναφέρουσι μόνον δύο τάξεις λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας: τοὺς ἐπισκόπους (πρεσβυτέρους) καὶ τοὺς διακόνους [4]. Ἀλλ' εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ἐν ταῖς ἐκκλησίαις μία ζύμωσις πρὸς δημιουργίαν ἑνὸς τρίτου ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ, ἀνωτέρου τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων. Ὁ Ἰγνάτιος, σύγχρονος σχεδὸν τοῦ Πολυκάρπου, εἰς τὰ συγγράμματά του ὑποστηρίζει τρεῖς τάξεις ἢ βαθμοὺς τοῦ κλήρου: τὸν ***ἐπίσκοπον***, τοὺς ***πρεσβυτέρους*** καὶ τοὺς ***διακόνους***, ἀποδίδων εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἐξουσίαν καὶ προτεραιότητα, ἣν δὲν εἶχον εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων [5]. Ἀκριβῶς δὲ ἐκ τῆς προσπαθείας ταύτης τοῦ Ἰγνατίου καταφαίνεται ὅτι ἡ διαμόρφωσις τρίτης τάξεως ἐν τῷ κλήρῳ εὑρίσκετο τότε ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα. Ταχέως ὅμως ὑπερίσχυσεν ἡ προσπάθεια αὕτη, ὑποβοηθουμένη οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς ἐμφύτου εἰς τὸν ἄνθρωπον φιλοπρωτείας [6], ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων λόγων.

αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος (εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;), μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ Διαβόλου. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν», κτλ.

Οἱ θιασῶται τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου ἑρμηνεύουσι τὸ ἀνωτέρω «μιᾶς γυναικὸς» ὡς ὑπονοοῦν τὴν....Ἐκκλησίαν! Τὰ εὐθὺς ὅμως ἑπόμενα καταρρίπτουσι τὴν παράδοξον ταύτην ἑρμηνείαν.

(4) Κλήμεντος, Πρὸς Κορινθ. α'. 42—44: «καθίστανον, δοκιμάσαντες τῷ Πνεύματι, εἰς ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν. Καὶ τοῦτο οὐ καινῶς· ἐκ γὰρ δὴ πολλῶν χρόνων ἐγέγραπτο περὶ ἐπισκόπων καὶ διακόνων», κτλ. Διδαχή, κεφ. 15: «Χειροτονήσατε οὖν ἑαυτοῖς ἐπισκόπους καὶ διακόνους ἀξίους τοῦ Κυρίου.... ὑμῖν γὰρ λειτουργοῦσι καὶ αὐτοὶ τὴν λειτουργίαν τῶν προφητῶν καὶ διδασκάλων. Μὴ οὖν ὑπερίδητε αὐτούς· αὐτοὶ γάρ εἰσιν οἱ τετιμημένοι ὑμῶν μετὰ τῶν προφητῶν καὶ διδασκάλων». Πολυκάρπου, Πρὸς Φιλιππ. «Πολύκαρπος καὶ οἱ συμπρεσβύτεροι αὐτῷ». Ἐν κεφ. 5 διαγράφει τὰ καθήκοντα τῶν διακόνων καὶ ἐν κεφ. 6 τὰ τῶν πρεσβυτέρων.

(5) Ἰγνατίου πρὸς Τράλλ. 13: «ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς τῇ ἐντολῇ, ὁμοίως καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ». Εἰς ὅλας δὲ τὰς ἐπιστολάς του ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «ἐπισκόπου» (ἑνικῶς), ὡς διακρινομένου ἀπὸ τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ ζητεῖ συγκεκαλυμμένως νὰ ἐξάρῃ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου ὑπεράνω τοῦ πρεσβυτερίου.

(6) Ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Ἀποστόλων εἶχον σημειωθῆ τὰ πρῶτα κρούσματα τῆς φιλαρχίας, ἥτις ἐπέπρωτο νὰ κάμῃ τοιαύτην θραῦσιν βραδύτερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης (Ἐπιστ. Καθολ. Γ.' 9) γράφει: «Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.... οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει». Καὶ ὁ Πέτρος (Α' Ἐπιστ. ε.' 1-4): «Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος.... ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ ***ἐπισκοποῦντες*** μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἑκουσίως, μὴ ὡς ***κατακυριεύοντες τῶν κλήρων***, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου».

Ἐν πρώτοις, ἐπὶ πλειόνων ἐπισκόπων (πρεσβυτέρων) μιᾶς τινος ἐπὶ μέρους ἐκκλησίας ἦτο ἀναπόφευκτον εἷς ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκλέγηται πρόεδρος τοῦ πρεσβυτερίου· ἐὰν δὲ ἐτύγχανε νὰ ὑπερέχῃ πολὺ τῶν ἄλλων πρεσβυτέρων κατὰ τὴν εὐσέβειαν, τὴν μάθησιν, τὴν εὐγλωττίαν, τὴν διοικητικὴν ἱκανότητα, κλπ., ἡ πρωτοκαθεδρία ἢ προεδρεία του καθίστατο βαθμηδὸν μόνιμος καὶ αὐτὸς ἀντεπροσώπευε πάντοτε τὴν ἐκκλησίαν του ἀπέναντι τῶν ἄλλων. Τοιουτοτρόπως, ἀνεπαισθήτως σχεδὸν καὶ σιωπηρῶς ἐδημιουργήθη μόνιμος βαθμὸς ἐπισκόπου ἀνωτέρου τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς κοινότητος. Δεύτερον, πληθυνομένων ὁσημέραι τῶν ἐκκλησιῶν, αὗται δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐπικοινωνῶσι πᾶσαι μετ᾽ ἀλλήλων δι᾽ ἐπιστολῶν ἢ ἐπισκέψεων, ὡς ἄλλοτε, καὶ ἤρχισαν περιοριζόμεναι ἑκάστη εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν πλησιεστέρων αὐτῇ κειμένων ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν· οὕτω δὲ ἤρχισαν αἱ ἐκκλησίαι συνερχόμεναι εἰς τοπικὰς συνελεύσεις κατὰ περιφερείας ἢ ἐπαρχίας, καὶ συνήθως εἰς τὴν κυριωτέραν πόλιν τῆς περιφερείας. Εἰς τὰς συνελεύσεις ταύτας δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι βαθμηδὸν ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια τοῦ νὰ ἐκλέγηται πρόεδρος ὁ ἐπίσκοπος τῆς φιλοξενούσης ἐκκλησίας, ἡ δὲ προεδρεία αὕτη ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον κατέστη μόνιμος καὶ οὕτω βαθμηδὸν οἱ ἐπίσκοποι τῶν πρωτευουσῶν (μητροπόλεων) ἀπέκτησαν βαθμὸν ἀνώτερον τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τῆς περιφερείας ἐκείνης. Τοιουτοτρόπως ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς πολυσχιδοῦς ἐκείνης ἱεραρχίας, ἥτις σήμερον διέπει διαφόρους Χριστιανικὰς ἐκκλησίας, κατὰ σύστημα ὅλως διάφορον τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

(Συνέχεια)

Τὸ ἔτος τῆς ἐλεύσεως Αὐτοῦ.

Ἔχομεν ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ἔτι μεγαλείτερα πράγματα. Ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ προελέγετο ὄχι μόνον ὅτι θὰ ἤρχετο ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ ***πότε*** θὰ ἤρχετο. Τὸ ἔτος καθ᾽ ὃ θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ θὰ ἤρχιζε τὸ ἔργον Του ὡρίσθη πρὸ ἑκατονταετηρίδων. Εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ ἐφανερώθη ὅτι «ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες διωρίσθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν σου, διὰ νὰ συντελεσθῇ ἡ παράβασις καὶ νὰ τελειώσουν αἱ ἁμαρτίαι καὶ νὰ γείνῃ ἐξιλέωσις περὶ τῆς ἀνομίας καὶ νὰ εἰσαχθῇ δικαιοσύνη αἰώνιος καὶ νὰ σφραγισθῇ ὅρασις καὶ προφητεία καὶ νὰ χρισθῇ ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων» (Δανιὴλ θ΄. 24). Ἡ περιγραφὴ αὕτη θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἀφ᾽ ἑαυτῆς διὰ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐλεύσεως καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Τὸ νὰ «συντελεσθῇ ἡ παράβασις καὶ νὰ τελειώσωσιν αἱ ἁμαρτίαι καὶ νὰ γείνῃ ἐξιλέωσις περὶ τῆς ἀνομίας» ἦτο ἔργον ἰδικόν Του. Δὲν ἀφιέμεθα ἐν τούτοις εἰς εἰκασίας. Ὁ Χριστὸς ἀναφέρεται σαφῶς, διότι κατωτέρω λέγεται εἰς τὸν προφήτην ὅτι «ἀπὸ τῆς ἐξε-

λεύσεως τῆς προσταγῆς τοῦ νὰ ἀνοικοδομηθῇ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἕως τοῦ ***Χριστοῦ τοῦ Ἡγουμένου*** θὰ ἦναι ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύο» (θ΄. 25), ἤτοι ἐν ὅλῳ 69 ἑβδομάδες.

Εἰς ποῖον σημεῖον τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ μᾶς φέρουν αἱ 69 ἑβδομάδες; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δίδεται σαφὴς ἀπάντησις ἐν τῇ προφητείᾳ. Εἰς τὸ 26ον ἐδάφιον ἀναγινώσκομεν ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν περίοδον, τῶν 62 ἑβδομάδων, «θέλει ἐκκοπῇ ὁ Χριστός, πλὴν οὐχὶ δι' ἑαυτόν». Ὥστε αἱ ἑπτὰ καὶ αἱ ἑξήκοντα δύο ἑβδομάδες μᾶς φέρουν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μεσσίου.

Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν «ἑβδομάδων» αὐτῶν οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ δυσκολία. Ἡ αὐτὴ ἔκφρασις συναντᾶται εἰς τὸ Λευϊτικὸν ἔνθα «ἑπτὰ ἑβδομάδες ἐτῶν» εἶναι ἡ περίοδος ἡ μεσολαβοῦσα μεταξὺ ἑκάστου Ἰωβιλαίου. «Καὶ θέλεις ἀριθμήσει εἰς σεαυτὸν ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐτῶν, ἑπτάκις ἑπτὰ ἔτη, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν ἑπτὰ ἑβδομάδων τῶν ἐτῶν θὰ ἦναι εἰς σὲ τεσσαράκοντα ἐννέα ἔτη» (Λευϊτ. κε΄. 8). Οἱ Ἑβραῖοι εἶχον ἐντολὴν νὰ ὑπολογίζουν τὸν χρόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Κατὰ πᾶν ἕβδομον ἔτος ἡ γῆ θὰ ἀπελάμβανε τὸ Σάββατόν της καὶ θὰ παρέμενεν ἀκαλλιέργητος. Ὅταν συνεπληροῦντο ἔτη «ἑπτάκις ἑπτὰ» (ἑπτὰ ἑβδομάδες) ἐκήρυττετο τὸ ***Ἰωβιλαῖον,*** ὁπότε πᾶς Ἑβραῖος δοῦλος ἀφίετο ἐλεύθερος, αἱ δὲ πωληθεῖσαι γαῖαι ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς προκατόχους ἢ εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν. Εἰς δὲ τὴν Γένεσιν (κθ΄. 27. 28) ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ Λάβαν εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ: «Ἐκπλήρωσον ***τὴν ἑβδομάδα ταύτης*** καὶ θέλω σοὶ δώσει καὶ αὐτήν, ἀντὶ τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν θέλεις κάμει εἰς ἐμὲ ***ἀκόμη ἄλλα ἑπτὰ ἔτη.*** Καὶ ἔκαμεν ὁ Ἰακὼβ οὕτω καὶ ἐξεπλήρωσε τὴν ἑβδομάδα αὐτῆς».

Ὥστε αἱ 69 ἑβδομάδες εἶναι 483 ἔτη. Ἀλλ' ἀπὸ ποίου χρονικοῦ σημείου θὰ ἀρχίσῃ ὁ ὑπολογισμός; Περὶ τούτου ὁ Δανιὴλ παραπέμπεται εἰς ἓν γεγονός, τὸ ὁποῖον, ὅταν ἐδόθη ἡ ὡς ἄνω προφητεία, ἦτο ἀκόμη μελλοντικόν. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς προσταγῆς, ὅπως ἀνοικοδομηθῇ ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἠρημωμένη. Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ βιβλία τοῦ Ἔσδρα καὶ τοῦ Νεεμία, ὅπου ἔχομεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀμέσως μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐποχῆς, εὑρίσκομεν ὅτι ἀναφέρονται τέσσαρες βασιλικαὶ διαταγαὶ ἢ διατάγματα. Διὰ τοῦ πρώτου δίδεται ἡ ἄδεια εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνοικοδομήσωσι ***τὸν Ναὸν*** (Ἔσδρας α΄. 1,4). Οὐδὲν ἀναφέρεται περὶ ἀνοικοδομήσεως ***τῆς πόλεως.*** Τὸ δεύτερον διάταγμα εἶναι ἁπλῆ ἐπανάληψις τοῦ πρώτου. Διατάσσεται ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Ναοῦ καὶ ἡ προμήθεια τῶν ἀναγκαιούντων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ Δαρείου, συνεπληρώθη ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ, ἐγένετο ἡ κατάταξις τῶν ἱερέων καὶ ἐπανήρχισεν ἡ παλαιὰ λατρεία (Ἔσδρα ς΄. 13—22).

Τὸ τρίτον διάταγμα ἐξεδόθη 50 καὶ πλέον ἔτη βραδύτερον, ὅτε ὁ Ἔσδρας καὶ οἱ σύντροφοί του μετέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος (Ἔσδρα ζ΄. 11,26). Τὸ διάταγμα τοῦτο ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὡς ἀποβλέπον εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἱερουσαλήμ, μὲ τὴν γνώμην δὲ αὐτὴν συνεφώνουν καὶ ἐγὼ ἄλλοτε. Μία προσεκτικωτέρα ὅμως ἐξέτασις τοῦ περιεχομένου τοῦ διατάγματος δὲν ἐπιβεβαιοῖ τὴν

ἄποψιν ταύτην. Ὁ Ἔσδρας λαμβάνει τὴν ἄδειαν νὰ μεταφέρῃ ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τὸν θησαυρόν, τὸν ὁποῖον συνεισέφεραν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοί του, νὰ λάβῃ καὶ ἄλλας προαιρετικὰς προσφοράς, νὰ διαθέσῃ τὰ χρήματα, νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν «θησαυροφυλάκων τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ» καὶ ἄλλην χρηματικὴν βοήθειαν, καὶ νὰ διορίσῃ κριτὰς καὶ δικαστάς. Οὐδεμία ὅμως γίνεται μνεία περὶ ἀνοικοδομήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐὰν τὸ ἔργον τοῦτο εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν Ἔσδραν, θὰ ἦτο ὄντως δύσκολον νὰ ἐξηγήσωμεν διατί εἰς ἓν διάταγμα, ἀντιγραφὲν ὁλόκληρον καὶ τόσον λεπτομερές, δὲν ἀναφέρεται διόλου ἓν τόσον σπουδαῖον ἔργον.

Εἰς τὸ τέταρτον ὅμως διάταγμα βλέπομεν διὰ πρώτην φορὰν νὰ ἀναφέρεται εἰδικῶς ἐκεῖνο, περὶ οὗ ὁμιλεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Δανιήλ. Ὁ Νεεμίας μᾶς λέγει ὅτι ὅταν ὁ Ἀρταξέρξης τὸν ἠρώτησε: «Περὶ τίνος κάμνεις σὺ αἴτησιν;» ἀπήντησεν: «Ἐὰν ἦναι ἀρεστὸν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐὰν ὁ δοῦλός σου εὗρε χάριν ἐνώπιόν σου, νὰ μὲ πέμψῃς εἰς τὸν Ἰούδαν, εἰς τὴν πόλιν τῶν τάφων τῶν πατέρων μου καὶ ***νὰ ἀνοικοδομήσω αὐτήν***» (β΄. 5). Ἐζήτησεν ἐπίσης ἐπιστολὴν πρὸς «τὸν Ἀσὰφ τὸν φύλακα τοῦ βασιλικοῦ δάσους, διὰ νὰ μοὶ δώσῃ ξύλα νὰ κατασκευάσω τὰς πύλας τοῦ φρουρίου τοῦ ναοῦ καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ τὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον θέλω εἰσέλθει». Καὶ ἐχάρισεν ὁ βασιλεὺς εἰς ἐμὲ πάντα, κατὰ τὴν ἐπ᾽ ἐμὲ ἀγαθὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ μου» (β΄. 8). Ἐδῶ δίδεται εἰς γλῶσσαν σαφῆ ἐξουσιοδότησις πρὸς τὸν Νεεμίαν, ὅπως ἀνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν τῶν τάφων τῶν πατέρων του, αὐτὴ δὲ εἶναι ἀναντιρρήτως «ἡ προσταγὴ τοῦ νὰ ἀνοικοδομηθῇ ἡ Ἱερουσαλήμ».

Ἂς ἐξετάσωμεν τώρα τί εἶναι τὰ 483 ἔτη (69 ἑβδομάδες), τὰ ὁποῖα θὰ παρήρχοντο ἀπὸ τῆς προσταγῆς ταύτης μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἔτη ὅπως τὰ ἰδικά μας ἔτη; Ὑπάρχουν σαφεῖς ἐνδείξεις ἐν ταῖς Γραφαῖς ὅτι ὁ Ἑβραϊκὸς μήν, ὡς ἐπίσης ἐν Βαβυλωνίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, εἶχε 30 ἡμέρας, καὶ συνεπῶς τὸ ἔτος εἶχε 360 ἡμέρας. Ἐὰν μετατρέψωμεν τὰ 483 ἔτη τῆς προφητείας εἰς σημερινὰ ἔτη (πολλαπλασιάζοντες μὲ τὸ 360 καὶ διαιροῦντες διὰ τοῦ 365 $^1/_4$) ἔχομεν ὡς ἀποτέλεσμα 476 ἔτη.

Καὶ ἐρωτῶμεν τώρα, ἀπὸ ποίου ἀκριβῶς σημείου πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν νὰ μετρῶμεν αὐτὰ τὰ 476 ἔτη; Ἀπάντησιν ἀπολύτως σαφῆ μᾶς δίδει ἡ ἀφήγησις τοῦ Νεεμία. Ἀναγινώσκομεν ὅτι ἡ ἐντολὴ ἐδόθη «ἐν τῷ μηνὶ Νισάν, ἐν τῷ εἰκοστῷ ἔτει Ἀρταξέρξου τοῦ βασιλέως» (β΄. 1). Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, εἶχον συμπληρωθῆ 19 ἔτη τῆς βασιλείας του, καὶ εὑρίσκετο εἰς τὸ εἰκοστόν. Ὁ Ἀρταξέρξης ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ἐν ἔτει 465 π. Χ., ὥστε ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὰ 19 ἔτη ἀπὸ τὸ 465, ἐρχόμεθα εἰς τὸ 446 π. Χ., κατὰ τὸ ὁποῖον ἔτος ἐξεδόθη ἡ προσταγὴ «τοῦ νὰ ἀνοικοδομηθῇ ἡ Ἱερουσαλήμ».

Τὰ 476 λοιπὸν ἔτη τῆς προφητείας, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ σημείου ἐκείνου (δηλ. τοῦ 446 π. Χ), μᾶς φέρουν εἰς τὸ 30 μ. Χ., τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἔτος τὸ ὁρισθὲν διὰ τὴν «ἐκκοπὴν τοῦ Χριστοῦ», ἤτοι τὸν σταυρικόν Του θάνατον. Τὸ νὰ ὁρισθῇ τόσας ἑκατονταετηρίδας πρὶν τὸ ἔτος καὶ ὁ μήν, ὁ μὴν Νισάν, τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἶναι πολὺ ἀξιοθαύμαστον· ἴσως ὅμως νομίσουν τινὲς ὅτι

ὑπάρχει μικρά τις ἀνακρίβεια. Ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ (γ΄. 23) βλέπομεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἤρχισε τὸ δημόσιον ἔργον Του ἐν ἡλικίᾳ 30 ἐτῶν, ὥστε τὸ 30 μ. Χρ. φαίνεται ὡς νὰ ἦναι τὸ ἔτος, καθ᾽ ὃ ἤρχισε τὸ ἔργον Του, καὶ οὐχὶ τὸ ἔτος τῆς σταυρώσεως Αὐτοῦ. Ὑπάρχει ἐδῶ πράγματι ἓν λᾶθος, τὸ λᾶθος ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἀλλ᾽ ἀνθρώπινον. Ἡ σημερινή μας χρονολογία ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως καθιερώθη κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα μετὰ Χριστόν, ἐπὶ τῇ βάσει μελέτης ἑνὸς Ρωμαίου κληρικοῦ, Διονυσίου τοῦ λεγομένου Μικροῦ ἢ Ἐλάσσονος. Οὗτος δὲ ἐσφαλμένως ὑπελόγισε τὸν θάνατον Ἡρῴδου τοῦ Μεγάλου καὶ συνεπῶς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐπισυμβᾶσαν κατὰ 4 ἔτη βραδύτερον τῆς πραγματικῆς χρονολογίας. Ὥστε ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 4 πρὸ Χριστοῦ (!) καὶ εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν ἐσταυρώθη κατὰ τὸ ἔτος 30 μ. Χρ. Τοῦτο εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον καὶ πάντες οἱ ἱστορικοὶ σήμερον παραδέχονται τὸ λᾶθος τοῦτο τοῦ Διονυσίου. Ἂν διατηρῆται ἀκόμη ἐν χρήσει ἡ ἀπὸ 1400 ἐτῶν καθιερωθεῖσα ἐσφαλμένη χρονολογία, τοῦτο γίνεται κατὰ συνθήκην μόνον καὶ χάριν εὐκολίας.

Ὥστε ὁ ὑπολογισμὸς τῶν 476 ἐτῶν τῆς προφητείας τοῦ Δανιὴλ εἶναι ἀκριβὴς καὶ συμπίπτει τὸ 476ον ἔτος μὲ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ι. Χριστοῦ, ἐν ἔτει 30 μ. Χρ.

Ἡ ταπείνωσις καὶ πτωχεία τοῦ Ἰησοῦ.

Θὰ ἴδωμεν τώρα πόσον λεπτομερῶς ἐπροφητεύθη εἰς τὰς Γραφὰς ὁ ἐπίγειος βίος τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ κοσμικὴ ἢ κοινωνικὴ κατάστασίς Του, προερρέθη ὅτι θὰ ἦτο κατάστασις ταπεινώσεως καὶ πτωχείας. Ἂν καὶ θὰ κατήγετο κατὰ σάρκα ἐκ βασιλικοῦ γένους, ἐξ οἴκου Δαβίδ, ὁ οἶκος οὗτος θὰ εἶχε χάσει πρὸ πολλοῦ τὴν δόξαν του. Ὁ κορμὸς τοῦ δένδρου θὰ εἶχε κοπῆ μέχρι τῆς ῥίζης. «Καὶ θέλει ἐξέλθει ῥάβδος ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ κλάδος θέλει ἀναβῆ ἐκ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ» (Ἡσα. ια΄. 1). Ἡ κοινωνική του θέσις θὰ ἦτο τοιαύτη, ὥστε οἱ ἄνθρωποι θὰ Τὸν προσέβλεπον μὲ περιφρόνησιν. Αἱ Γραφαὶ λέγουν περὶ Αὐτοῦ: «Πρὸς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον καταφρονεῖ ἄνθρωπος, πρὸς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον βδελύττεται ἔθνος, πρὸς τὸν δοῦλον τῶν ἐξουσιαστῶν» (Ἡσ. μθ΄. 7). Δὲν θὰ εἶχεν ὑψηλὴν τινὰ θέσιν ἢ πλοῦτον διὰ νὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ἰσραήλ. Θὰ ἦτο ὡς «ῥίζα ἀπὸ ξηρᾶς γῆς· δὲν ἔχει εἶδος, οὐδὲ κάλλος· καὶ εἴδομεν Αὐτὸν καὶ δὲν εἶχεν ὡραιότητα, ὥστε νὰ ἐπιθυμῶμεν Αὐτόν» (Ἡσ. νγ΄. 2). Εἶναι γνωστὸν πόσον ἀκριβῶς ἐξεπληρώθησαν οἱ λόγοι οὗτοι. Ἐγεννήθη ὡς υἱὸς ξυλουργοῦ. Αἱ γνώσεις Του ἐπροξένουν ἔκπληξιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς Του. «Πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;» (Ἰωάν. ζ΄. 15). Οὐδὲν κοσμικὸν ὄφελος εἶχε νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ὀπαδούς Του. «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν», εἶπεν εἰς κάποιον, «καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ» (Λουκ. θ΄. 58).

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) (ἀκολουθεῖ) *Γεώργιος Κλάδης.*

Η ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Ἡ 1η Ἰανουαρίου ὑπῆρξε πάντοτε καὶ Πρωτοχρονιά; Ἐν πρώτοις ἡ 1η Ἰανουαρίου οὔτε σήμερον εἶναι παγκοσίως δεκτὴ ὡς Πρωτοχρονιά. Οἱ Μουσουλμᾶνοι ἔχουν τὴν 1ην Μωχαρρὲμ καὶ οἱ Ἰσραηλῖται τὴν 1ην Τίσρι, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἡμερομηνίαι κινηταὶ εἰς τὸ ἡλιακόν μας ἔτος, ἐπειδὴ ἀμφότεραι ἀνήκουν εἰς ἔτη σεληνιακά. Οἱ Κόπται ἀρχίζουν τὸ ἔτος των τὴν 1ην Θώθ, διότι διατηροῦν τὴν σωθιακὴν περίοδον τῶν προγόνων των. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐξακολουθεῖ νὰ ἑορτάζῃ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ὡς «ἔναρξιν ἢ στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ», δηλ. Πρωτοχρονιάν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων λαῶν οἱ Αἰγύπτιοι ἤρχιζον τὸ ἔτος των ἀπὸ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, καὶ οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἔτος θρησκευτικὸν καὶ ἔτος πολιτικόν, ἤρχιζον τὸ μὲν πρῶτον τὴν 22 Μαρτίου (τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν), τὸ δὲ δεύτερον τὴν 25 Σεπτεμβρίου (περίπου τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν). Οἱ Ἕλληνες πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Μέτωνος ἤρχιζον τὸ ἔτος των ἀπὸ τῆς 22 Σεπτεμβρίου, ἤτοι ἀπὸ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀξιόλογον ἐκείνην μεταρρύθμισιν, ἀπὸ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ἤτοι, τὴν 3 Ἰουλίου. Ὅταν ὅμως ἡ Ρώμη ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἡμερολόγιόν της, μετέθηκαν τὴν πρωτοχρονιάν των εἰς τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, ἡ ὁποία ἐν τούτοις ἦτο ἐν χρήσει παρὰ Ρωμαίοις ἐπὶ Ρωμύλου. Ὁ Νουμᾶς εἶχε μεταθέσει τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους εἰς τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον καὶ οὕτως ἔμεινε μέχρι τοῦ Ἰ. Καίσαρος, ὅστις ὥρισε τὴν 1ην Ἰανουαρίου ὡς ἀρχὴν τοῦ ἔτους. Καὶ διετηρήθη ἡ 1η Ἰανουαρίου ὡς Πρωτοχρονιὰ μέχρι τῆς ἀναρρήσεως Καρόλου τοῦ Μεγάλου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μονάρχης οὗτος ἐστέφθη τὴν 25 Δεκεμβρίου (δηλ. τὰ Χριστούγεννα) τοῦ ἔτους 8ου μ. Χρ., ἐθεωρήθη τὸ γεγονὸς τοῦτο τόσον σπουδαῖον, ὥστε ἐξελέγη ἡ ἡμερομηνία αὕτη ὡς Πρωτοχρονιὰ καὶ τότε ἐγκαινιάσθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων.

Μ' ὅλα ταῦτα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν ἡ μετάθεσις αὐτὴ ἐκρίθη ἄστοχος καὶ ἐπροτιμήθη ἀντὶ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ ἡμέρα τῆς ἐνσαρκώσεώς Του (incarnatio Domini), δηλ. ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25 Μαρτίου). Ἄλλοι μᾶλλον ἄκριτοι ἐξέλεξαν ὡς ἀρχὴν τοῦ σταθεροῦ ἡλιακοῦ ἔτους τὴν κινητὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα ὡς τὴν σπουδαιοτέραν τῶν ἑορτῶν. Ἡ δὲ συνήθεια αὐτή, ἴσως διότι ἦτο ἀνόητος, ἐπεβλήθη εἰς ὅλην τὴν Βόρ. Γαλλίαν, ὥστε ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν 25 Δεκεμβρίου. Ὁ Bouchet γράφει εἰς τὴν «Γενεαλογίαν τῶν Βασιλέων τῆς Γαλλίας» (1506): «Ὁ Κάρολος Η'. ἀπέθανεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Ἀμπουὰζ τὴν 7 Ἀπριλίου τοῦ 1497, πρὸ τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Παρισινῶν νὰ ἀρχίζουν τὸ ἔτος των ἀπὸ τοῦ Πάσχα, ἢ τοῦ 1498 κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀκουϊτανῶν νὰ τὸ ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ». Μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἱσπανίαν ἡ 1η Ἰανουαρίου ἀπέμεινε νὰ σημειώνῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους.

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἤρχιζον τὸ ἔτος ἄλλοι ἄλλως. Ἔπειτα ἐπεκράτησεν ἡ 1η Σεπτεμβρίου χάρις εἰς τὸ κῦρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς παραδοχῆς τῆς διονυσιακῆς ἐποχῆς, δηλ. τῆς ἀριθμήσεως τῶν

ἐτῶν ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως. Τότε ἐπεκράτησεν ἡ 1η Ἰανουαρίου διὰ διατάγματος Καρόλου τοῦ Θ΄. τοῦ ἔτους 1563. Ἀληθῶς ὁ Κάρολος ἦτο τότε μόλις 13 ἐτῶν, ἡ πρωτοβουλία δὲ αὐτὴ ἀνήκει εἰς τὸν καγκελλάριόν του Λοπιτάλ, ὅστις ὥρισε τὴν 1ην Ἰανουαρίου ὡς ἀρχὴν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους κατ᾿ αἴτησιν τῶν ἐμπορικῶν τάξεων. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀληθὲς ὅτι τὸ διάταγμα ἐξεδόθη δι᾿ ἐνεργειῶν τῶν ἀδελφῶν Λίλιο, ἐφευρετῶν τῆς Γρηγοριανῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ ὅτι οὗτοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Γαλλίαν πρὸς τοῦτο κατὰ τὸ 1562, ἀφοῦ τὸ σύστημά των ὑπεβλήθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν Πάπαν Γρηγόριον ΙΓ΄. κατὰ τὸ 1574.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω βλέπομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ ἐδείχθησαν λογικώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς, ἀφοῦ ἤρχιζον τὸ ἔτος των ἀπὸ ἰσημερίαν ἢ ἡλιοστάσιον, δηλ. ἀπὸ κάποιον σημεῖον ἀξιόλογον τῆς τροχιᾶς τῆς γῆς, ἐνῷ ἡ 1η Ἰανουαρίου εἰς κανὲν τοιοῦτο σημεῖον δὲν ἀντιστοιχεῖ. Ἀλλ᾿ ἐπειδὴ τὰ ζητήματα τοῦ ἡμερολογίου εἶναι συμβατικά, δὲν ὑπάρχει κακὸν εἰς τοῦτο, ἀρκεῖ τὸ σύστημα νὰ ἦναι γενικόν.

Γ. Δ. Ἀρβανιτάκης.

ΚΥΡΙΑΚΗΝ Ἢ ΣΑΒΒΑΤΟΝ;

Ἐλάβομεν παρὰ συνδρομητοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὴν παράκλησιν, ὅπως ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Ἀστέρος» τὸν διαφωτίσωμεν περὶ τοῦ ἂν οἱ Χριστιανοὶ ὀρθῶς πράττουσι τηροῦντες τὴν Κυριακήν, ἀντὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, ὡς ἡμέραν ἁγίαν εἰς τὸν Θεόν, ἡμέραν σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ πνευματικῆς τρυφῆς. Ὁ φίλος συνδρομητὴς φαίνεται ἀποκλίνων πρὸς τὸ Σάββατον, καὶ συνοδεύει τὸ ἐρώτημά του διὰ ποικίλων ἐπιχειρημάτων καὶ γνωμῶν διαφόρων ὀπαδῶν τῆς γνωστῆς αἱρέσεως τῶν «Σαββατιστῶν».

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει συζητηθῆ ἐν ἐκτάσει εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῆς Εὐρώπης, ὁ δὲ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς» πλέον ἢ ἅπαξ ἐξέθηκε τὴν ἐπ᾿ αὐτοῦ γνώμην του, ἥτις εἶναι ὑπὲρ τῆς τηρήσεως ***τῆς Κυριακῆς ἡμέρας.*** Θὰ ἦτο λοιπὸν περιττὸν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἐὰν δυστυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη δὲν εἶχεν ἐμφανισθῆ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ αἵρεσις τῶν «Σαββατιστῶν», ὅπως καὶ τόσαι ἄλλαι πλάναι, ἀπὸ τῶν «Χιλιαστῶν» μέχρι τῶν «Παλαιοημερολογιτῶν». Διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ πραγματευθῶμεν καὶ πάλιν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἵνα προφυλάξωμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀπὸ τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν ταύτην, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐργάζονται διάφοροι ὀπαδοὶ αὐτῆς καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν «Σαββατιστῶν» εἶναι ἐν βραχυλογίᾳ τὰ ἑξῆς:

α΄) Ὅτι οὐδαμοῦ τῆς Κ. Διαθήκης ἀπαντᾷ ρητὴ ἐντολὴ περὶ τηρήσεως τῆς Κυριακῆς ἡμέρας ἢ ρητὴ δήλωσις περὶ καταργήσεως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου.

β΄) Ὅτι ἡ Τετάρτη Ἐντολὴ παραμένει ἰσχυρὰ καὶ ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς Χριστιανούς, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι ἐννέα ἐντολαὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ Δεκαλόγου.

γ΄) Ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ μετ᾿ Αὐτὸν οἱ Ἀπόστολοι καὶ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐτήρουν τὸ Σάββατον. Ὅπου δὲ ἀναφέρονται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ συνάξεις

τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, αὗται ἦσαν «τυχαῖαι» καὶ οὐχὶ ὑποχρεωτικαί.

δ') Ὅτι ἡ Πεντηκοστὴ συνέπιπτε μὲ τὸ Σάββατον.

Εἰς τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν τὰ ἑξῆς:

1. Ναί, εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Κ. Διαθήκη οὐδαμοῦ ρητῶς καταργεῖ τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη τοιαύτης ρητῆς διατάξεως. Ἡ Κ. Διαθήκη δὲν ἐμπεριέχει κανένα νέον Δεκάλογον, διότι ὁ παλαιὸς Δεκάλογος παρέμεινεν ἰσχυρός. Ἡ ἐντολὴ περὶ ***τηρήσεως μιᾶς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ὡς ἡμέρας λατρείας καὶ ἀναπαύσεως*** παρέμεινεν ὑποχρεωτικὴ καὶ διὰ τοὺς Χριστιανούς. Αὕτη εἶναι ἡ οὐσία τῆς 4ης ἐντολῆς. Τὰ λοιπά, δηλ. ὁ εἰδικὸς τύπος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, εἶναι δευτερεῦον ζήτημα. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἦλθε διὰ νὰ καταργήσῃ τὸν Νόμον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν «πληρώσῃ», ἤτοι, νὰ τὸν συμπληρώσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο κατήργησε μὲν ὅλους τοὺς τύπους, διετήρησε δὲ τὰς ἠθικὰς βάσεις καὶ ἀρχὰς τοῦ Νόμου. Ὅπως τὸ «Μὴ φονεύσῃς» ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύῃ, οὐχὶ ὅμως καὶ αἱ Μωσαϊκαὶ διατάξεις περὶ τοῦ ἐκδικητοῦ τοῦ αἵματος καὶ τῶν πόλεων τῆς καταφυγῆς, οὕτω καὶ ἡ ἑβδομαδιαία ἀνάπαυσις καὶ ἀφιέρωσις μιᾶς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος εἰς τὸν Θεὸν εἶναι ὑποχρεωτική· ἀλλὰ δὲν κωλυόμεθα πλέον τοῦ νὰ ἀνάψωμεν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας μας κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδὲ τιμωρεῖται πλέον μὲ θάνατον ὁ ἐργαζόμενος ἐν αὐτῇ. Ἐπίσης, ἡ τήρησις τῆς ἑβδομαδιαίας ἁγίας ἡμέρας δὲν εἶναι πλέον εἰς ἀνάμνησιν τῆς λυτρώσεως τοῦ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας (Δευτ. ε'. 15), ἀλλ' εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ τήρησις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου διετάχθη εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ὑλικῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἱερὰ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα, ἥτις συμβολίζει τὴν πνευματικὴν «νέαν κτίσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς Ἀναστάσεως εἶναι τὸ ὑπέρτατον ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τὸν Χριστιανόν, διότι ἄνευ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ θὰ ἦτο ἡμιτελὴς ἡ σωτηρία ἡμῶν καὶ «ματαία ἡ πίστις» ἡμῶν. Καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ γεγονότος τούτου ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τὸ διηνεκὲς διὰ τῆς τηρήσεως, ὡς ἡμέρας λατρείας καὶ ἁγίας ἀναπαύσεως, τῆς ***Κυριακῆς*** καὶ οὐχὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, τὸ ὁποῖον ἐθεσπίσθη εἰς ἀνάμνησιν ἄλλων γεγονότων.

Ὡς εἴπομεν, ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν ἦλθε νὰ καταλύσῃ τὸν Νόμον, ἀλλὰ νὰ πληρώσῃ αὐτὸν (Ματθ. ε'. 17)· καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος, ὅστις πλειότερον πάντων ἐπολέμησε τοὺς Ἰουδαΐζοντας ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ, γράφει πρὸς τοὺς Ρωμαίους (γ'. 31): «Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον συνιστῶμεν». Ἡ πλήρωσις ὅμως τοῦ Νόμου ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι τὸ μὲν τυπικὸν μέρος αὐτοῦ ἐπληρώθη διὰ τῆς ἐξιλαστηρίου θυσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἑπομένως κατηργήθη τὸ τυπικὸν ἐκεῖνο ἀφ' ἑαυτοῦ, ὡς οὐδεμίαν πλέον ἔχον χρησιμότητα (ὡς αἱ θυσίαι, ὁ ναός, τὸ ἱερατεῖον, αἱ νηστεῖαι, αἱ ἱεροτελεστίαι, οἱ καθαρισμοί, αἱ ἑορταί, κλπ.), τὸ δὲ ἠθικὸν μέρος, ἤτοι ***ὁ ἠθικὸς νόμος,*** ἐπληρώθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι ***συνεπληρώθη,*** λαβὼν πολὺ εὐρυτέρας διαστάσεις καὶ εὐγενέστερον χαρακτῆρα ἐν τῇ Χριστ. Οἰκονομίᾳ (Ματθ. ε'. 21-48).

Ἀκριβῶς περὶ τοῦ Σαββάτου προκειμένου, ὁ Κύριος ἡμῶν πλέον ἢ ἅπαξ ἐδίδαξε τοὺς Φαρισαίους, τοὺς τόσον κοπτομένους ὑπὲρ τοῦ τυπικοῦ θεσμοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον, ἤτοι ἡ ἑβδομαδιαία ἀνάπαυσις, ἦτο ἓν **δῶρον** τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἀναψυχὴν καὶ εὐεξίαν του, καὶ ὄχι ἓν νομοθέτημα ἀδυσώπητον, αὐθαίρετον καὶ τυραννικόν. Ἐὰν δὲ ὁ Χριστὸς ἐκήρυττεν εἰς τὰς συναγωγὰς ἐν Σαββάτῳ, ἔπραττε τοῦτο διότι κατὰ τὰ Σάββατα ἐσυχνάζοντο αἱ συναγωγαί, δὲν εἶναι δὲ ἐπιχείρημα τοῦτο ὑπὲρ τῆς μέχρι σήμερον τηρήσεως τοῦ Σαββάτου· ἐπειδὴ ***καὶ ἄλλους τύπους Μωσαϊκοὺς ἐτήρησεν ὁ Χριστός, οὓς ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία δὲν τηρεῖ,*** καὶ τοῦτο διότι, μὲ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, πάντες οἱ τύποι οὗτοι παρῆλθον. Μήπως ὁ Χριστὸς δὲν περιετμήθη; Καὶ ὅταν διέταξε τὸ βάπτισμα, μήπως συγχρόνως ρητῶς κατήργησε τὴν περιτομήν; Οὐχί. Ἄρα λοιπὸν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ περιτεμνώμεθα; Ἐπίσης ὁ Χριστὸς ἐφύλαττε τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα κατὰ πάντας τοὺς Μωσαϊκοὺς τύπους. Τότε λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν ὁμοίως, τρώγοντες ἄζυμα καὶ χόρτα πικρά, κλπ.; Καὶ ὅμως οὐδαμοῦ τῆς Κ. Διαθήκης ἀναγινώσκομεν ὅτι κατηργήθησαν ταῦτα. Ἄρα καὶ εἰς τὸ Σάββατον ἐφαρμόζοντες τὸν αὐτὸν λογικὸν κανόνα, λέγομεν ὅτι τὸ ***Ἰουδαϊκὸν Σάββατον,*** ἂν καὶ οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς ρητῶς κατηργήθη, ὅμως εἶναι φανερὸν ὅτι ***ἀντικατεστάθη εὐθὺς ἐπὶ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων διὰ τῆς Κυριακῆς*** ὡς ἡμέρας σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ λατρείας τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι ἡ ἀντικατάστασις αὕτη ἐγένετο τῇ ἐπινεύσει τῶν Ἀποστόλων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαφωνίας ἢ φιλονεικίας μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν.

2. ***Δὲν εἶναι ἀληθὲς*** ὅτι οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐτήρουν τὸ Σάββατον καὶ ὄχι τὴν Κυριακήν, ὡς ἁγίαν ἡμέραν. Ναὶ μὲν δὲν ἀναφέρεται ρητῶς καμμία Ἀποστολικὴ διαταγὴ περὶ τῆς τοιαύτης τηρήσεως τῆς Κυριακῆς· εἶναι ὅμως φανερὸν ὅτι σιωπηρῶς καθιερώθη ἡ Κυριακὴ ὡς ἁγία ἡμέρα τῶν Χριστιανῶν ***εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν,*** καὶ τοῦτο προδήλως εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως. Αἱ σχετικαὶ περικοπαὶ εἶναι τόσον πολλαί, ὥστε δὲν ἐπιτρέπεται καμμία ἀμφισβήτησις, ἀποκλείεται δὲ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι αἱ συνάξεις τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὴν Κυριακὴν ἡμέραι ἦσαν «τυχαῖαι», ὡς λέγουν οἱ «Σαββατισταί». Βλέπομεν ὅτι κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως καὶ πάλιν μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἦσαν συνηγμένοι οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὸ αὐτό, ὅτε καὶ ἐπεσκέφθη αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς (Ἰωάν. κ΄. 19, 26). Κατὰ τοὺς Σαββατιστάς, τοῦτο ἐγένετο «διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων». Ἀλλὰ πῶς; Μήπως μόνον κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος κατείχοντο οἱ μαθηταὶ ὑπὸ τοῦ φόβου τούτου, κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ἡμέρας οὐχί; Βλέπομεν αὐτοὺς πάλιν συνηγμένους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις ἦτο, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακάτω, ***ἡ πρώτη τῆς ἑβδομάδος.*** Βλέπομεν ἐν Τρῳάδι τοὺς ἀδελφοὺς συνερχομένους τακτικῶς ***τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος*** διὰ τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου, ἤτοι, διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ κοινὴν λατρείαν (Πράξ. κ΄. 7). Ἐπίσης εἰς τὴν Α΄. πρὸς Κορινθ. ἐπιστολὴν (ιϛ΄. 1-2) ὁ Παῦλος παραγγέλλει εἰς τοὺς ἐν Κορίνθῳ ἀδελφοὺς τὰ ἑξῆς: «Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς ἁγίους (δηλ. τῆς συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῶν ἁγίων), ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω

καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Κατὰ μίαν σαββάτων (δηλ. κατὰ τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος) ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ τιθέτω». Τοῦτ᾽ ἔστι, ὡρίζετο ἡ Κυριακὴ ὡς ἡμέρα συνεισφορᾶς ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῆς ἐκκλησίας. Οὐδένα δὲ λόγον θὰ εἶχεν ἡ παραγγελία αὕτη τοῦ Παύλου, ἂν μὴ τὴν Κυριακὴν ἐγίνετο καὶ ἡ τακτικὴ συνάθροισις τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν Σαββατιστῶν ὅτι ἐδῶ παραγγέλλονται οἱ Χριστιανοὶ νὰ θέτουν κατὰ μέρος τὴν συνεισφοράν των ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τὴν Κυριακὴν καὶ νὰ τὴν κρατοῦν μέχρι τοῦ ἑπομένου Σαββάτου, ὁπότε θὰ τὴν ἔδιδον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι κωμικὸν καὶ παράλογον. Ἐνῷ γινομένη ἡ συνεισφορὰ κατὰ Κυριακήν, ὅτε συνηθροίζοντο οἱ πιστοὶ ἐπὶ τὸ αὐτό, ἔχει ὑψίστην καταλληλότητα. Ἐπίσης εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν (ι΄. 25) παραγγέλλονται οἱ ἐξ Ἑβραίων πιστοὶ νὰ μὴ παραλείπωσι τὰς τακτικὰς συναθροίσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔπραττόν τινες· ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τινὲς μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἑώρταζον τὴν Κυριακήν, ἀλλ᾽ ἐνέμενον εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον, ὡς ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φίλος συνδρομητής. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰωάννης τὸ ὅραμα τῆς Ἀποκαλύψεως εἶδεν ἐν Πάτμῳ, ἐλθὼν εἰς ἔκστασιν «ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ» (Ἀποκάλ. α΄. 10). Ἐξ ὅλων τούτων τῶν χωρίων λαμβανομένων ὁμοῦ καταφαίνεται ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἔτι τῶν Ἀποστόλων καὶ δὴ εὐθὺς ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἤρχισαν νὰ συνέρχωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος πρὸς σκοπὸν λατρείας καὶ ὅτι ταχέως ὠνομάσθη αὕτη «Κυριακή», ἤτοι, ἡμέρα τοῦ Κυρίου.

Καὶ ἐνῷ ἔχομεν τὰς μαρτυρίας ταύτας ὑπὲρ τῶν συναθροίσεων κατὰ τὰς Κυριακάς, οὐδαμοῦ ἔχομεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων τὴν ἐλαχίστην μνείαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου ὡς ἡμέρας τηρητέας ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν· τοὐναντίον ὁ Παῦλος ῥητῶς γράφει πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς: «Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νεομηνίας ἢ ***σαββάτων***· ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ» (Κολ. β΄. 16, 17). Δηλαδή, ἀπαριθμεῖ καὶ τὴν τήρησιν τῶν σαββάτων μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐκείνων τύπων (νηστειῶν, ἑορτῶν, ἱεροτελεστιῶν, κλπ.), οἵτινες δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοὶ διὰ τοὺς ἁγίους τῆς Νέας Οἰκονομίας, ἀφοῦ εἶχον νομοθετηθῆ ὡς σκιὰ τῶν μελλόντων καὶ ἐξεπληρώθησαν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ. Ὁσάκις δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων γίνεται μνεία τις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, τοῦτο σχετίζεται μὲ τὴν συνήθειαν τοῦ Παύλου τοῦ νὰ ἐπισκέπτηται, ὁπουδήποτε μετέβαινε, τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ κηρύττῃ πρὸς αὐτούς τὸν Χριστὸν ἐν Σαββάτῳ, ἀφοῦ αὕτη ἦτο ἡ μόνη ἡμέρα, καθ᾽ ἣν τοὺς εὕρισκε συνηθροισμένους. Εἰς ἕτερον πάλιν χωρίον οἱ Ἀπόστολοι, στέλλοντες ἐπίσημον παραγγελίαν πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανούς, οὓς εἶχον ταράξει οἱ Ἰουδαΐζοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἵτινες ἐδίδασκον ὅτι πρέπει οἱ ἐξ ἐθνῶν ἀδελφοὶ νὰ τηρῶσι τοὺς τύπους τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, γράφουσιν: «Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων: Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς, εὖ πράξετε» (Πράξ. ιε΄. 28, 29). Ἐὰν ἡ τήρησις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου ἀντὶ τῆς Κυριακῆς, ***ἢ καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν Κυριακήν,*** ἐπεδοκιμάζετο ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ

ἐκρίνετο ἀναγκαία διὰ τοὺς Χριστιανούς, τότε βεβαίως θὰ συμπεριελαμβάνετο καὶ αὕτη μεταξὺ τῶν Μωσαϊκῶν διατάξεων, «τῶν ἐπάναγκες» (ἤτοι, τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων) διὰ τοὺς Χριστιανούς. Ἄρα τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ δι' ὅσων λέγει καὶ ἐφ' ὅσων σιωπᾷ, ἀρκετὰ σαφῶς ὑποδεικνύει ἡμῖν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὡς θεόπνευστοι ὀργανωταὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιγείου Ἐκκλησίας, ἔθεντο τὴν ***Κυριακὴν*** ἡμέραν, ἀντὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, ὡς ἁγίαν ἡμέραν πρὸς σωματικὴν ἀνάπαυσιν καὶ λατρείαν τοῦ Θεοῦ,

Καὶ μολονότι ἡ τοιαύτη ὁδηγία εἶναι δι' ἡμᾶς ἀρκετή, ὡς προερχομένη ἐκ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι ὁ ἀνώτατος καὶ μόνος κανὼν πίστεως καὶ ἔργων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι αἱ ἀνωτέρω μαρτυρίαι τῆς Κ. Διαθήκης ἐπικυροῦνται τελείως καὶ ὑπὸ τῶν χρονικῶν τῆς Χρ. Ἐκκλησίας τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων. Εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαιοτάτων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας βλέπομεν συνεχιζομένην τὴν αὐτὴν τήρησιν τῆς Κυριακῆς ἡμέρας καὶ τὴν αὐτὴν σιωπὴν ὡς πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον. Ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα (ἥτις δὲν εἶναι μὲν ἔργον τοῦ «ἀποστόλου» Βαρνάβα, ἐγράφη ὅμως ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τῶν ἀποστόλων Ἰωάννου) λέγει ρητῶς (κεφ. 15): «Ἄγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην εἰς εὐφροσύνην, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν». Ὁ Ρωμαῖος λόγιος Πλίνιος, ὅτε ἦτο ἀνθύπατος Πόντου καὶ Βιθυνίας, ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανὸν ἐν ἔτει 103 μ. Χρ. ἐπιστολὴν περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Χριστιανῶν, ἐν ᾗ ἀναφέρει ὅτι συνείθιζον οὗτοι νὰ συνέρχωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ***καθ' ὡρισμένην ἡμέραν*** τῆς ἑβδομάδος, νὰ ψάλλωσιν ὕμνους πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ μεταλαμβάνωσι «τροφῆς τινος» (δηλ. τῆς Εὐχαριστίας). Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ὁ Μάρτυς, ὅστις ἤκμασε περὶ τὸ 140 μ. Χρ., περιγράφων τὴν συνήθη κατὰ Κυριακὴν συνάθροισιν τῶν Χριστιανῶν λέγει: «Τῇ τοῦ Ἡλίου λεγομένῃ ἡμέρᾳ ... συνέλευσις γίνεται καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκεται, μέχρις ἐγχωρεῖ», κλπ. Λέγει δὲ τὴν Κυριακὴν «ἡμέραν τοῦ Ἡλίου», διότι γράφει πρὸς Ἐθνικοὺς καὶ θέλει νὰ τοῖς δώσῃ νὰ ἐννοήσουν ποίαν ἡμέραν λέγει· ἡμέραν δὲ τοῦ Ἡλίου ἐκάλουν οἱ τότε Ἐθνικοὶ τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος, ὅπως τὴν καλοῦν σήμερον καὶ οἱ Ἄγγλοι (Sun-day). Καὶ προσθέτως ἀναφέρει τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ Χριστιανοὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν συνείθιζον νὰ συνέρχωνται, ἤτοι: Πρῶτον, διότι αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Θεὸς διεσκόρπισε τὸ σκότος διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ φωτός. Δεύτερον, διότι κατ' αὐτὴν ἀνέστη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς (Ἰουστίνου, Ἀπολογία, 65—67). Ἐπίσης καὶ ἡ «Διδαχὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων», ἔργον τοῦ ἔτους 120 μ. Χ. κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν εἰδημόνων, λέγει (κεφ. 14): «Κατὰ Κυριακὴν Κυρίου συναχθέντες κλάσατε ἄρτον καὶ εὐχαριστήσατε».

Καὶ ὁ Διονύσιος, ἐπίσκοπος Κορίνθου (ἀκμάσας περὶ τὸ 170 μ. Χ.), ὁ Εἰρηναῖος (178 μ. Χ.), ὁ Ἀλεξανδρείας Κλήμης (194 μ. Χ.), ὁ Τερτυλλιανὰς (200 μ Χ.) καὶ ἄλλοι πατέρες τοῦ Β΄ καὶ Γ΄ αἰῶνος ἐπανειλημμένως ἀναφέρουσι τὴν Κυριακὴν ἡμέραν, ὡς τὴν ἁγίαν ἡμέραν λατρείας καὶ ἀναπαύσεως τῆς καθόλου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, συσταθεῖσαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων. Οὐδαμοῦ

δὲ συγχέεται ἡ Κυριακὴ μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου, οὐδὲ διαφιλονεικεῖται ἡ προτίμησις μεταξὺ τῶν δύο ἡμερῶν.

Ἑπομένως, ἱστορικῶς ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα, ἀγόμεθα εἰς τὸ θετικὸν συμπέρασμα ὅτι εὐθὺς ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἔθηκεν οὐχὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην, ἤτοι τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ὡς ἡμέραν συνάξεως πρὸς λατρείαν καὶ ἑορτασμὸν τοῦ τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, ἑπομένως ὡς ἡμέραν σωματικῆς ἀναπαύσεως καὶ πνευματικῆς τρυφῆς. Ποῖος δὲ ὁ λόγος τῆς ἐκλογῆς τῆς ἡμέρας ταύτης; Ποῖος ἄλλος ἢ ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀνάστασις ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν ἔνδοξον ἐλπίδα τῶν ὀπαδῶν Αὐτοῦ;

3. Ἡ ***Πεντηκοστή.*** Οἱ Σαββατισταί, στενοχωρούμενοι ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἔκχυσις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἐπὶ τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καθ᾽ ἣν ὥραν οἱ πιστοὶ ἦσαν συνηθροισμένοι πρὸς λατρείαν, προσπαθοῦν ν᾽ ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο Σάββατον καὶ ὄχι ἡ πρώτη τῆς ἑβδομάδος! Ἀλλ᾽ εἶναι πολὺ εὔκολον νὰ καταρριφθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, διότι ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος εἶναι ρητὸς ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως διέταξε νὰ τελῆται ἡ ἑορτὴ αὕτη ὡς ἑξῆς (Λευϊτ. κγ´ 11—15): «Καὶ θέλει κινήσει τὸ δρᾶγμα (τῶν ἀπαρχῶν) ἐνώπιον τοῦ Κυρίου διὰ νὰ γίνῃ δεκτὸν διὰ σᾶς· τὴν ***ἐπαύριον τοῦ Σαββάτου*** θέλει κινήσει αὐτὸ ὁ ἱερεύς... Καὶ θέλετε ἀριθμίσει εἰς ἑαυτοὺς ***ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τοῦ Σαββάτου,*** ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας προσφέρητε τὸ δρᾶγμα τῆς κινητῆς προσφορᾶς, ***ἑπτὰ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας, μέχρι τῆς ἐπαύριον τοῦ Σαββάτου θέλετε ἀριθμήσει πεντήκοντα ἡμέρας*** καὶ θέλετε προσφέρει νέαν προσφορὰν πρὸς τὸν Κύριον.».

Αὕτη ἦτο ἡ λεγομένη «Ἑορτὴ θερισμοῦ πρωτογεννημάτων» ἢ «Ἑορτὴ τῶν ἑβδομάδων» καὶ εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι ἑωρτάζετο τὴν ἐπαύριον τοῦ Σαββάτου, ἤτοι, ***τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος***. Ὅθεν καὶ ἡ ἔκχυσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐγένετο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, βλέπομεν δὲ ὅτι εὗρε τοὺς μαθητὰς συνηγμένους ἐπὶ τὸ αὐτὸ διὰ προσευχὴν καὶ λατρείαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατόπιν ἡ Πεντηκοστὴ (διὰ τὴν ἔκχυσιν ταύτην τοῦ Πνεύματος, ὡς φαίνεται), ἑωρτάζετο ὅλως ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας (Πράξ. κ´. 16. Α´. Κορινθ. ιϛ´. 8), ἐθεωρεῖτο δὲ ὑπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας βραδύτερον ὡς ἡ γενέθλιος, οὕτως εἰπεῖν, αὐτῆς.

***

Τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι τόσον σαφῆ καὶ λογικά, ὥστε νὰ ἀπορῇ κανεὶς πῶς ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ἀγαπῶντες εἰλικρινῶς τὸν Χριστὸν καὶ πιστεύοντες εἰς Αὐτὸν καὶ τὴν δι᾽ Αὐτοῦ σωτηρίαν, οἵτινες παρ᾽ ὅλας αὐτὰς τὰς ρητὰς καὶ ἁπτὰς ἀποδείξεις, ἐνέπεσαν καὶ ἐμμένουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ταύτην παγίδα τοῦ Ἰουδαΐζοντος πνεύματος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ Σάββατον.

Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ πρώτη Ἐκκλησία τηροῦσα τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον καὶ νὰ μὴ τὸ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς Κυριακῆς εἰς ἀνάμνησιν

παντοτεινὴν τῆς Ἀναστάσεως. Διότι, ὡς εἴπομεν, τοῦτο ἀκριβῶς τὸ γεγονὸς ἀπετέλει τοῦ λοιποῦ τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ***διεχώριζε τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τοὺς τυφλώττοντας ἀπέναντι τοῦ ἐμφανισθέντος Μεσσίου Ἰουδαίους.*** Πιστεύομεν δὲ ἀδιστάκτως ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ διατηρηθῇ τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκονομίᾳ, θὰ ἐνέπνεε περὶ τούτου τοὺς ἁγίους Αὐτοῦ ἀποστόλους, ὅταν συνέγραφον οὗτοι τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀλλ᾽ οὐδὲ πόρρωθεν εὑρίσκομεν μίαν κἂν λέξιν ἢ νύξιν τοιαύτην· τοὐναντίον, παραγγελλόμεθα νὰ μὴ προσέχωμεν εἰς ἑορτὰς καὶ νηστείας καὶ νεομηνίας καὶ ***σάββατα.*** Ὅθεν φρονοῦμεν ὅτι μεγάλως πλανῶνται οἱ λεγόμενοι ***Σαββατισταί,*** τηροῦντες τὸ Μωσαϊκὸν Σάββατον καὶ περιφρονοῦντες τὴν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ἐπέλαμψεν εἰς τὸν κόσμον τὸ τριπλοῦν σέλας— τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τῆς ἐνδόξου ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου, καὶ τῆς διὰ γλωσσῶν πυρίνων ἐκχύσεως τοῦ Θείου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, δι᾽ οὗ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔκτοτε ζωογονεῖται καὶ ὁδηγεῖται ἀσφαλῶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

ΔΙΕΘΝΗ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1932

Α΄. ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον.

Ἰανουαρίου 3.—Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἰωάν. α΄. 1—18. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἰωάν. ιδ΄. 9.

» ***10.—Οἱ πρῶτοι μαθηταί.*** Ἰωάν. α΄. 19—51. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἰωάν. α΄. 29.

» ***17.—Ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ Νικόδημος.*** Ἰωάν. γ΄. 1—21. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἐδάφιον 16.

» ***24.—Ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ Σαμαρεῖτις.*** Ἰωάν. δ΄. 1—42. Πρὸς ἀποστήθισιν: Α΄. Τιμόθ. α΄. 15.

» ***31.—Ὁ Ἰησοῦς τρέφει τοὺς ὄχλους.*** Ἰωάν. ϛ΄. 1—17. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἐδάφιον 35.

Φεβρουαρίου 7.—Ἡ δουλεία τῆς ἁμαρτίας. Ἰωάν. η΄. 31—36. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἐδάφιον 34.

» ***14.—Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός.*** Ἰωάν. θ΄. 1—41. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἰωάν. η΄. 12.

» ***21.—Ὁ καλὸς ποιμήν.*** Ἰωάν. ι΄. 1—41. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ψαλμ. κγ΄. 1.

» ***28.—Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου.*** Ἰωάν. ια΄. 1 μέχρι ιβ΄. 11. Πρὸς ἀποστήθισιν: ια΄. 25.

Μαρτίου 6.—Ὁ Ἰησοῦς νίπτει τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. Ἰωάν. ιγ΄. 1—15. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ματθ. κ΄. 28.

» ***13.—Ὁ Ἰησοῦς παρηγορεῖ τοὺς μαθητάς.*** Ἰωάν. ιδ΄.—ιζ΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: ιδ΄. 27.

Μαρτίου *20.—Ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.* Ἰωάν. ιη΄. 1 μέχρι ιθ΄. 42. Πρὸς ἀποστήθισιν: Α΄. Κορινθ. ιε΄. 3.

» *27.—Ἡ ἀνάστασις.* Ἰωάν. κ΄. 1—31. Πρὸς ἀποστήθισιν: Α΄. Κορινθ. ιε΄. 20.

Β΄. ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως.

Ἀπριλίου 3.—Ὁ Θεὸς ἐν τῇ Δημιουργίᾳ. Γεν. α΄. 1 μέχρι β΄. 7. Πρὸς ἀποστήθισιν: α΄. 1.

» *10.—Ἡ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας.* Γέν. β΄. 8 μέχρι γ΄. 24. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ματθ. κϛ΄. 41.

» *17.—Ἡ κλῆσις τοῦ Ἄβραμ.* Γεν. ιβ΄. 1—9. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἐδάφιον 2.

» *24.—Ὁ Ἄβραμ καὶ ὁ Λώτ.* Γεν. ιγ΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ρωμ. ιβ΄. 10.

Μαΐου 1.—Ὁ Ἰσαὰκ καὶ τὰ φρέατά του. Γεν. κϛ΄. 12—25. Πρὸς ἀποστήθισιν: Παροιμ. ιε΄. 1.

» *8.—Ὁ Ἠσαῦ καὶ τὰ πρωτοτόκιά του.* Γεν. κε΄. 27—34. Πρὸς ἀποστήθισιν: Α΄. Κορ. θ΄. 25.

» *15.—Ὁ Ἰακὼβ ἐν Βαιθήλ.* Γεν. κζ΄. καὶ κη΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: κη΄. 15.

» *22.—Ἡ συμφιλίωσις Ἰακὼβ καὶ Ἠσαῦ.* Γεν. λβ΄. καὶ λγ΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἐφεσ. δ΄. 32.

» *29.—Ἰωσὴφ ὁ ὀνειροπόλος.* Γεν. λζ΄. 1—11. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ρωμ. ιβ΄. 17.

Ἰουνίου 5.—Ἰωσὴφ ὁ ἐργατικός. Γεν. λθ΄. ἕως μα΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: Παροιμ. κβ΄. 29.

» *12.—Ἰούδας ὁ πιστὸς ἀδελφός.* Γεν. μδ΄. 18 μέχρι με΄. 15. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ψαλμ. ρλγ΄. 1.

» *19.—Ὁ γέρων πατὴρ Ἰακώβ.* Γεν. μϛ΄. 1—7, 28—30, μζ΄. 7. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἐξόδ. κ΄. 12.

» *26.—Ἀναθεώρησις τριμηνίας.* Πρὸς ἀποστήθισιν: Ρωμ. η΄. 28.

Γ΄. ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Μωϋσέως.

Ἰουλίου 3.—Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ Μωϋσέως. Ἐξόδου β΄. 1—10, Πράξ. ζ΄. 20—22. Πρὸς ἀποστήθισιν: Παροιμ. κβ΄. 6.

» *10.—Ἡ κλῆσις τοῦ Μωϋσέως.* Ἐξόδ. β΄. 11 μέχρι δ΄. 20. Πρὸς ἀποστήθισιν: γ΄. 12.

» *17.—Τὸ πάσχα τῶν Ἑβραίων.* Ἐξόδ. ια΄. 1 μέχρι ιβ΄. 36. Πρὸς ἀποστήθισιν: Α΄. Κορ. ε΄. 7.

» *24.—Παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν.* Ἐξόδ. ιγ΄. μέχρι ιε΄. 21. Πρὸς ἀποστήθισιν: ιε΄. 2.

» *31.—Τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ.* Ἐξόδ. ιϛ΄. 1—36. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἰακ. α΄. 17.

Αὐγούστου 7.— *Αἱ δέκα ἐντολαί.* Ἐξόδ. ιθ΄. 1 μέχρι κ΄. 11. Πρὸς ἀποστήθισιν: Δευτ. ϛ΄. 5.

» 14.— *Αἱ δέκα ἐντολαί.* Ἐξόδ. κ΄. 12–21. Πρὸς ἀποστήθισιν: Λευϊτ. ιθ΄. 18.

» 21.— *Ἡ σύναξις πρὸς λατρείαν.* Ἐξόδ. λβ΄. καὶ λγ΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: λγ΄. 11.

» 28.— *Τὰ δῶρα διὰ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου.* Ἐξόδ. λε΄. 4 μέχρι λϛ΄. 7. Πρὸς ἀποστήθισιν: Παροιμ. γ΄. 9.

Σεπτεμβρίου 4.— *Τὰ κακὰ τῆς μέθης.* Ἡσαΐου ε΄. Πρὸς ἀποστήθισιν: Λευϊτ. ι΄. 9.

» 11.— *Οἱ Ἰσραηλῖται πρὸς τὴν γῆν Χαναάν.* Ἀριθ. ι΄. 11—36. Πρὸς ἀποστήθισιν: ἐδάφ. 29.

» 18.— *Αἱ πληροφορίαι τῶν κατασκόπων.* Ἀριθ. ιγ΄. 1 μέχρι ιδ΄. 45. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ψαλμ. κζ΄. 1.

» 25.— *Ὁ θάνατος τοῦ Μωϋσέως.* Δευτ. λβ΄. 48—52, λδ΄. 5—8 Πρὸς ἀποστήθισιν: Ψαλμ. ριϛ΄. 15.

Δ΄. ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Τὰ Χριστιανικὰ ἰδανικά.

Ὀκτωβρίου 2.— *Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ.* Ψαλμ. α΄. 1—6, ριθ΄. 9—16, Δανιὴλ ϛ΄. 10, Ματθ. ϛ΄. 5—15, Β΄. Τιμόθ. γ΄. 14—17 Πρὸς ἀποστήθισιν: Β΄. Πέτρου γ΄. 18.

» 9.— *Ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ.* Γεν. ν΄. 17—21, Λουκ. β΄. 40—52, ι΄. 38—42. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ψαλμ. ρα΄. 2.

» 16.— *Ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ νέα γενεά.* Γεν. ιη΄. 17—19, Δευτ. ϛ΄ 4—9, Α΄. Σαμ. α΄. 24—28, Μάρκ. ι΄. 13—16, Β΄. Τιμ. α΄. 3—6. Πρὸς ἀποστήθισιν: Παροιμ. κβ΄. 6.

» 23.— *Προβλήματα τῆς σημερινῆς οἰκογενείας.* Ἰησ. Ναυῆ κδ΄. 14, 15, Μάρκ. ι΄. 10—12, Ἐφεσ. ϛ΄. 1—9. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἰησ. Ναυῆ κδ΄. 15.

» 30.— *Ὁ Χριστιανὸς καὶ ἡ ἐγκράτεια.* Παροιμ. κγ΄. 29—35, Ρωμ. ιγ΄. 1—7, Α΄. Κορινθ. θ΄. 19—27, Γαλάτ. ϛ΄. 1—10, Α΄. Πέτρου β΄. 11—17. Πρὸς ἀποστήθισιν: Γαλάτ. ϛ΄. 7.

Νοεμβρίου 6.— *Ὁ Χριστιανὸς καὶ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη.* Ψαλμ. κβ΄. 27, 28, ξζ΄. 1—7, οβ΄. 8—19, Ἡσα. β΄. 1—4, Ματθ. κη΄. 16—20, Ἐφεσ. β΄. 13—19. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ματθ. ε. 9.

» 13.— *Ὁ Χριστιανὸς ὡς βιοπαλαιστής.* Δευτ. κδ΄. 14, 15, Ἀμὼς ε΄. 6—15, Μάρκ. ϛ΄. 3, Λουκ. ιβ΄. 13—21, ιθ΄. 1—26, Β΄. Θεσσ. γ΄. 6—13, Α΄. Τιμόθ. ϛ΄. 6—16. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ρωμ. ιβ΄. 11.

» 20.— *Ὁ Χριστιανὸς ὡς οἰκονόμος τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ.* Δευτ. η΄. 7—18, Μαλαχ. γ΄. 7—10, Λουκ. ιβ΄. 22—34, Α΄. Κορινθ. ιϛ΄. 1—4, Β΄. Κορινθ. η΄. 1—15, θ΄. 1—15, Α΄. Τιμόθ. ϛ΄. 17—19. Πρὸς ἀποστήθισιν: Λουκ. ιβ΄. 15.

Νοεμβρίου 27. — ***Ὁ Χριστιανὸς ὡς ὑπηρέτης τοῦ Θεοῦ.*** Ἐξόδ. γ'. 1—12, Ἡσα. ϛ'. 1—8, Ματθ. κε'. 1—46, Μάρκ. α'. 16—20, Πράξ. κϛ'. 12—19, Α'. Κορινθ. θ'. 17—27. Πρὸς ἀποστήθισιν: Β'. Κορινθ. η'. 5.

Δεκεμβρίου 4. — ***Ὁ Χριστιανὸς μεταξὺ ἀλλοφύλων.*** Α'. Βασ. η'. 41—43, Λουκ. ι'. 25—37, Ἰωάν. δ'. 5—10, Πράξ. ι'. 9—19, 28—35 καὶ ιζ'. 22—28. Πρὸς ἀποστήθισιν: Πράξ. ι'. 34.

» ***11.*** — ***Ἡ κατὰ Χριστὸν χρησιμοποίησις τοῦ καιροῦ.*** Λευϊτ. κγ'. 39—43, Νεεμ. η'. 9—18, Ζαχ. η'. 5, Ματθ. ια'. 16—19, Μάρκ. ϛ'. 30—32, Α'. Κορινθ. ι'. 23—33. Πρὸς ἀποστήθισιν: Α'. Κορινθ. ι'. 31.

» ***18.*** — ***Ἀναθεώρησις τριμηνίας.*** Πρὸς ἀποστήθισιν: Λουκ. θ'. 23,

» ***25.*** — ***Τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον (μάθημα Χριστουγέννων).*** Λουκ. β'. 1—20. Πρὸς ἀποστήθισιν: Ἰωάν. γ'. 16.

ΠΟΙΚΙΛΑ

— ***Συγχαρητήρια.*** Ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς», ὅστις μὲ τὸ παρὸν τεῦχος εἰσέρχεται εἰς τὸ 68ον ἔτος τῆς τακτικῆς του ἐκδόσεως καὶ συνεπῶς γνωρίζει ἐκ πολυετοῦς πείρας τὰς δυσχερείας μακρᾶς καὶ ἀνελλιποῦς ἐκδόσεως ἑνὸς περιοδικοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἀπευθύνει ἐγκάρδια συγχαρητήρια πρὸς τὴν συνάδελφον «Ἀνάπλασιν», συμπληρώσασαν κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα τὸ 44ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς· εὔχεται δὲ αὐτῇ ὠφελίμου δράσεως ἀκόμη «πολλὰ τὰ ἔτη!»

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΗΜΩΝ

Ἂν καὶ ὀλίγοι τῶν περυσινῶν ἡμῶν συνδρομητῶν καθυστεροῦν ἀκόμη τὴν συνδρομήν των, ἡ καταβολὴ τῶν συνδρομῶν ἐν γένει ὑπῆρξε καὶ πάλιν πολὺ βραδεῖα· αἱ πλεῖσται ἐμβάσθησαν κατὰ τὸ θέρος, πολλαὶ δὲ μόλις περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους.

Διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα καὶ πάλιν νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς συνδρομητάς, ὅτι ἡ τοιαύτη βραδύτης εἶναι ὄχι μόνον ἀντίθετος πρὸς τὸν παγκόσμιον κανόνα τοῦ τύπου, καθ' ὃν αἱ συνδρομαὶ ***προκαταβάλλονται ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους,*** *ἀλλὰ καὶ* ***ἄδικος*** *πρὸς ἡμᾶς, διότι τὸ μικρὸν μας περιοδικὸν δὲν ἔχει ἴδια κεφάλαια, ὥστε νὰ δύναται νὰ καταβάλλῃ τὰς δαπάνας ἐκτυπώσεως καὶ χάρτου ἐπὶ τόσους μῆνας, ἄνευ εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν. Εἶναι δὲ καὶ* ***ἀδικαιολόγητος*** *ἡ βραδύτης ἐκ μέρους τῶν συνδρομητῶν, ἀφοῦ ἡ συνδρομὴ εἶναι τόσον μικρά, ὥστε νὰ μὴ στενοχωρῇ σοβαρῶς κανένα ἡ καταβολή του.*

Διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν τοὺς ἀγαπητοὺς συνδρομητάς, ὅπως, ἐὰν θὰ ἀνανεώσουν τὴν συνδρομήν των διὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1932, σπεύσουν νὰ μᾶς ἐμβάσουν τὸ ἀντίτιμον αὐτῆς ***ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου.***

Τὸ παρὸν τεῦχος ἀποστέλλεται εἰς πάντας τοὺς περυσινοὺς συνδρομητάς. Τὸ τεῦχος ὅμως τοῦ Φεβρουαρίου εἰς ***οὐδένα ἀπολύτως θὰ σταλῇ,*** *ὅστις δὲν κατέβαλε τὴν ἐφετεινὴν συνδρομὴν καὶ δὲν εἶναι ἐν τάξει ὡς πρὸς τὴν περυσινήν. Αὐτὴν δὲ τὴν φορὰν ἡ διάταξις αὕτη θὰ ἐφαρμοσθῇ ἀπαρεγκλίτως. Ἐξαιροῦνται οἱ κατὰ τόπους τακτικοὶ ἀντιπρόσωποι ἡμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους παρέχομεν καὶ τὸν μῆνα Φεβρουάριον πρὸς εἴσπραξιν καὶ ἀποστολὴν τῶν συνδρομῶν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐγγραφομένων συνδρομητῶν.*